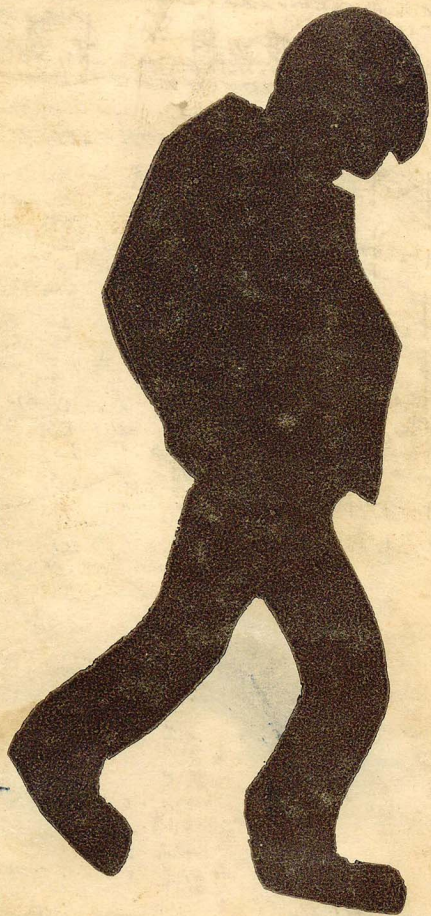

Jétoya léptek...

W. Rosen Alice

TÉTOVA LÉPTEK...

W. ROSEN ALICE

COPYRIGHT BY
W. ROSEN ALICE.

A LINOMETSZETEKET
LEON ALEX
ORADEA-I GRAFIKUS TERVEZTE.

E KÖNYVBŐL 50 SZÁMOZOTT PÉLDÁNY A
SZERZŐ ALÁÍRÁSÁVAL LETT ELLÁTVA.

NYOMATOTT
E. LEFKOVITS
KÖNYVNYOMDAI MŰINTÉZETÉBEN, ARADON.

Tétova léptek . . .

A kora reggeli nap első sugarai betévedtek a dult, levegőtlen hálószobába, ahol Kelemen Sándor törvényszéki irattáros kellemtelen álmokkal küzdött. Ugy tűnt fel neki, hogy hivatali főnöke hosszú szallagot fűzött az orrába és neki orránál fogva kellett a legmagasabb iratcsomók közül kikeresni egy aktát, amelynek számát már elfelejtette. Nagyon röstelte feledékenységét és még inkább az orrába fűzött zsinort s csak az a körülmény vigasztalta, hogy az egyik polcon legkedvesebb gyermekét, a szőke Ágneszt pillantotta meg. A leányka titokzatosan csendet intett neki, majd a fülébe sugta:

— Apuka, add nekem a szemedet.

Kelemen Sándor egy percre megütközött a furcsa kívánságon, lelke mélyén valami tiltakozás ébredt fel, de amint a leánya gyönyörű mosolygó arcába nézett, érezte, hogy ettől a gyermektől semmit sem tudna megtagadni.

Hirtelen a szeméhez kapott és az üvegesen hideg, szörnyű tekintetű szemgolvót átadta a leánynak, aki vidáman elkapta, azután iabdázni kezdett vele.

Kelemen Sándor e pillanathan érezte az orrába fűzött zsinor csiklandozását. Hirtelen elkapta a fejét, de ekkor a felhuzott vekker ismerős csengetése harsogott a fülébe. Kinyitotta álomittas szemét és összeszorított markára nézett...

A zsinor... jutott eszébe az álomtöredék és kinyitotta a kezét, melyből zümmögve kirepült egy légy...

— Felkelni! — biztatta fáradt és verejtékben fürdő tagjait, melyek makacsul ellenállottak minden reggel s csak hosszas vívódás után engedelmeskedtek a kényszerítő akaratnak...

Nehézkesen, ásítva kezdett az öltözködéshez s megdöbbenve vette észre, hogy cipői nem állanak a megszokott helyen.

Hitetlenkedve nézte az ágy előtti sarkot, ahol az este is gondosan elhelyezte kicsit vásott, gummisarku barna cipőit, de hiába nézett, a cipő nem volt ott...

Hirtelen rémülten gondolt arra, hogy talán Hektor kutya avatkozott a dologba, hiszen nem egyszer tűntek el teljesen indokolatlanul olyan tárgyak a házból, melyeket aztán Hektor kutyaháza mögött találtak meg foszlányokra tépve, izekre harapva...

Hektor ugyanis ifjúsága éveit igen előkelő környezetben élte le Bokrossy grófék birtokán s ebből az időből származott ellen-szenve a rongyos és kopott holmik iránt. Egy alkalommal megbetegedett és a cselédség kiűldözte a tanyáról. Az állat kinlódva von-szolta magát egy darabig, aztán összesett.

A legkisebb Kelemen-gyerek, a Maxi talált rá egy kirándulás-ról jövet s miután a fiu különös hajlandósággal viseltetett a beteg állatok iránt, hátizsákjában magával vitte a félhalott kutyát. Ott-hon nem merte megmutatni a különös szerzeményt s a kert egyik szegletében helyezte el. Sajnálaton és részvéten kívül, a gyermek ösztönösen is érezte, hogyan segíthet a beteg állaton. Gyógyítása olyan eredményes volt, hogy egy héttel később, amikor Kelemenné egy elcsent husdarab miatt megakarta verni a fiát, a mogyoró-cserjék közül dühödtt fenevadbént tört elő az ösztövére farkas kutya s a perlekedő asszonyra ugrott.

Csak Maxi erélyes közbelépése mentette meg az anyját véden-ce dühétől...

— A gézengúz — motyogta Kelemen ur — amint ezek a dolgok felidéződtek emlékezetében.

Felhuzta kitérdelt csikos nadrágját és sóhajtozva, bosszankod-va kiment a hosszú fedett folyosóra, ahol sorban állottak egymás mellett a fiuk ágyai...

A Gyszi ágya előtt hirtelen megállott. Megdörzsölte a szemét, aztán közel lépve felemelte a csikos pokrócot. A fiu teljesen felöl-tözöttön feküdt az ágyon. Lábai sárosan, megviselten az apja bar-na cipői szégyenkeztek...

Kelemen ur elvörösödött a méregtől.

— Haszontalan kölyök, add vissza a barna cipőmet — kiáltotta és rángatni kezdte a fiu lábait...

— „Sanyi, öltözz, mert elkéssel” — hallatszott a hálósobából feleségének álmos hangja, aki lábain papuccsal, borzosan és kelletlenül kilépett a hálósobából, hogy elkészítse a reggelit.

— Mit csinálsz? — torpant meg az ajtóban — amikor meglátta, hogy férje az alvó fiut költögeti.

— A gyermek olyan későn került haza, hogy van szived ilyen korán felkelteni?

— A lábán van a barna cipőm, felvette az egyetlen pár cipőmet — panaszkodott Kelemen ur — és még egy sikertelen kísérletet tett, hogy lehúzza a lábbelit fia izmos lábairól.

— Ne bántsd a gyereket, majd én leveszem a lábáról — vetette közbe magát védelmezőn az anya — és kezdte kibogozni a sáros barna cipőpertlit.

— Hol csavargott ez a fiu? Miért kell neki éjfél után hazajárni? — kérdezte még mindig mérgesen Kelemen Sándor — miközben felgombolta a nadrágtartót sovány vállaira.

— Kolonba voltam -- motyogta a fiu — és a másik oldalára fordult.

— Kolonba volt a gyerek — erősítette meg Kelemenné a fia állítását.

— Itt a cipőd, siess öltözni, mert elkéssel...

Kelemen ur kicsit meglocsolta magát a konyhalavorba, belekóstolt a forró zaccos kávéba, vette szürke felöltőjét, kopott aktatáskáját és indulni készült...

— Apu, van egy cigid? — hallatszott ekkor a jobboldali ágyból a Feri hangja. — A fiu napsütött, szép arcát kidugta a takaró alól és megvesztegető mosolygással tekintett az apjára.

— Jól tudod, hogy tegnap adtam oda az utolsót — mondta Kelemen Sándor szinte szégyenkezve. — Talán délben hozok egy párat...

— Apu, ha nincs cigi, egy kis dohányt adjál... s két ujját összedörzsölve, hamiskésan hunyorgott.

— Nincs pénzem, tegnap adtam oda az utolsó leit, tudod, hogy

a tejes nem akart várni tovább... — ellenkezett Kelemen ur — és megtörülte zsebkendőjével szürkébe olvadó fekete angol bajuszát.

— Azt akarod, hogy az egész napom el legyen rontva? — kérdezte szemrehányóan a fiu — és durcás arccal fordult a fal felé...

Az apa egy pillanatig habozva állott, vette a kalapját, indulni készült, de mielőtt egy lépést tett volna, benyult a nadrágzsebébe, kivett belőle egy pénzdarabot, átadta a fiunak, aztán megkönnyebbült lélekkel kiment.

— Szervusz Anyuka — köszönt a feleségének — és sietős léptekkel hagyta el a házat. Hektor a kapuig kísérte gazdáját, bucsuzó farkcsóválással üdvözölte, aztán, mint aki az udvariasság szabályainak eleget tett, visszafordult a kapuból és álmosan végigheveredett az egyik küszöbön.

Háromnegyedkettőkor sápadtan és még összetörtebben érkezett meg hivatalából Kelemen Sándor. Felesége betárolta a krumplipaprikát és eggyel len aggódo pillantással simogatta végig férjét. Ez a pillantás azonban lélekbetátó volt és éppen úgy észrevette a férfi kezének remegését, mint azt az ideges mozdulatot, mellyel szalvétát kötött a nyaka köré.

— Mi történt a hivatalban? — kérdezte félénken — és közelebb huzódott a férfihez.

Kelemen Sándor letette a villát, kedvetlenül tolt el az ételt magától és elsötétedő arccal válaszolt:

— Vízgálatot tartanak az ahtalopás ügyében. Mindenki engem gyanusít. A főnök ma olyan patáliát csapott, hogy a törvényszéken mindenki összeszaladt. Ha néhány napon belül nem történik valami csoda, akkor végünk van.

— Istenem, Istenem... — tördelte kezeit néma kinlódással az asszony — és tehetetlen kétségbeeséssel nézett maga elé.

— Hogyan is hihetnek el ilyesmit rólad, hiszen te sohasem csináltál tilos dolgokat. Azért is maradtunk ilyen szegények...

Szemeiből ekkor kibuggyant két könnycsépp és végigfolyt zsirosbőrű arcán. Fáradtan állt fel, sóhajtvá szedte össze a tányérokat s kopott, pecsétos pongyolájában szürkén és reménytelenül kicsozogott a konyhába.

A pezsétes asztalteritőn legyek lakmároztak az elhullott morzsákon. A konyha füstjétől feketedő falak ellenséges komorsággal vették körül Kelemen Sándor irattárost, aki komor gondolatokba merülten, üres zsebeiben szórakozottan egy cigarettát keresett.

Sötét gondolatok rajzoltak az agyában. Érezte, hogy nem ura többé annak az akaratnak, mellyel eddig mindig felülkerekedett a tornyosuló akadályokon. Hiába kutatózott régi töretlen energiái után, csak valami fásult belétörődést és szivetszorító félelmet érzett.

— A gyermekek, a gyermekek... — zakatolt benne sajgó fájással a visszatérő gondolat. A gyerekek még nem tartanak sehol. Láttá Ágnes szép szőke fejét a kézimukaüzlet félhomályában egy gobelinkép fölé hajolni. Naponta ezer és ezer picinyke öltést ölt Ágnes a színes Mária kék palástjára és mégis, ha szombat este könnyező, káprázó szemekkel hazatér, csak annyi pénz huzódik meg kopott kis ridiküljében, amennyiért egy pár olcsó harisnyát s egy vasárnapi uszodajegyet vehet.

Mi lesz a Ferivel, ezzel a gyönyörű fiúval, akit a több esztendei munkanélküliség mindinkább veszélyes ingoványok felé sodor?

A munkája, tudása, töretlen ereje nem kell senkinek, csak az asszonyok fordulnak érdeklődéssel feléje. A fiú szégyeli kopott gunyáját. Nappal lehetőleg ki sem mozdul s vagy keresztrejtvényeket fejt, vagy olyan könyveket olvas, melyeknek láttára rettegés fogja el az apát. Mit tegyen? Hogyan igazítsa helyes vágányra ezeknek a gyermekeknek életét? Milyen tanácsot adhat nekik utravalóul, amikor a saját egyenesnek hitt életutja is a tanácstalanságok zsákutcájába fut. Ül az asztal előtt, tétova mozdulattal néha végigsimítja homlokát s szinte fizikai érzéssel érzi, hogy örli fel bensejét csuf fekete fogaival a Gond.

„A két ut...” — visszhangzik most valahonnan messziről.

Igen. A Feri gyerek beszélt neki egy este erről a két utról, amelyik megnyílt előtte. Még emlékszik, milyen szemérmes habozással beszélt a gyerek. Odavetett homályos szavakból akkor felmérhetetlen mélységek és magasságok képráztatták el az apát. Valamikor csak a leányokkal volt így, hogy választhattak, vagy választaniok kellett a két ut között. Aki balra ment, azt rossz nő-

nek hívták és a családi asztalnál nem volt szabad kiejteni a nevét. Mégis ez valami egészen más. A balra itt egészen mást jelent. Ugy lehet, nagyon sok erkölcsi tartalom van benne, talán valami magasabbrendű céltudatosság és igazság is, de ki tudhatja ezt biztosan?

Kelemen Sándor képzeletében hirtelen felmerül egy kép. A rendőrségről politikai vádlottakat hoztak át az ügyészségre. Még emlékszik a férfiak elkinzott tekintetére. Többhetes szakáll borítja az arcukat s tántorogva jártak, mint a meggyötört állatok. A ruhájukon helyenként barna foltok utköznek ki... Megborzong. Nem, soha. Az ő gyönyörű Feri fiát ne lássa soha ezek között. Az ő gyönyörű gyermekét valamikor úgy képzelte el, mint tekintélyes vállalkozót, aki szép és gazdag feleségével büszkén mutatkozik a világ előtt. Nesztelen, suhanó gépkocsin, finom, jólszabott ruhákban látta annyiszor álmaiban a fiát, aki ezalatt egy füstölő petróleumlámpa világánál tiltott könyveket olvasott.

Még emlékszik arra a borzasztó jelenetre, amikor a fiu sirógörcsöt kapott ebéd közben. Valami merevgörccs szorította össze a torkát, úgy hogy nem tudott lenyelni egyetlen falatot sem. Utána sokáig idegorvoshoz járt a fiu és két hónapig a nagymamájánál kosztolt. Az orvos magyarázott valamit az apának tudatalatti belső tiltakozásról s hogy a fiúnak fáj, hogy még mindig az apja kenyerét eszi. Igen. Ez nem olyan nagy dolog, ezt idegorvos nélkül is ki lehetett találni, de az ember nem hagyhatja éhen veszni a gyermekét. És a másik út? Szeretne elbujni ez elől a gondolat elől. A fiu biztosan csak fenyegetődött. Nem, az ő önérzetes, szemérmes gyermeke, sohasem tudna arra vetemedni, hogy pénzt fogadjon el idegen nőktől.

Töprengett, kinozta magát a gondolattal, hogy a fiát még mint öregedő nők kitarthatját láthatja viszont. Ez a lehetőség még fájdalmasabb tiltakozással töltötte el, mintha a börtön árnyékában látta volna gyermekét a politikai foglyok sorában...

Érezte, hogy a szíve mintha kétszeresére nőtt volna, nehezen és kinlódva dolgozik mellkasában.

Hirtelen éles csengetés riasztotta fel. Hektor dühödött ugatással

rohant a kapu felé s a ház minden lakója érezte azt a kellemetlen, riadt félelmet, mely hitelezőt és rossz hírhozót sejt minden érkezőben...

Mint tolvaj, haik léptekkel a belső szoba felé tartott s már hallotta is felesége meintegetőző hangját...

— A férjem el van utazva, kérem, várjon elsejéig...

— Nem tehetem, ha nincs pénzük, ne urizáljanak. Ha nem tudnak fizetni, járjanak rongyos cipőben.

— Kovacsik ur, maga tudja, hogy még mindig megfizettük. Az uram még nem kapott fizetést. Nagyon kérem, ne csináljon lármát, ahol nincs, ott az Isten se vehet...

Kovacsik, a suszter, békulékenyebb hangon dormögött valamit, aztán vette rongyos cipőkkel teletömött szatyorját s kelletlenül elballagott.

Kelemen Sándor a függöny résein keresztül lesett ki az uccára. Nézte az öregember meghajlott hátát, melyről csak úgy áradt a szegénység reménytelen szomorúsága. Hirielen elfogta valami érzékenyülés, mely meiyről a szívéből indult el és melegen áradt szét tagjaiban. Szeretett volna az öreg suszter után szaladni, megfogni a kezét és elmondani mindent annak az idegen embernek, aki csak rosszfizető adósát látja benne.

„Kovacsik testvér — mondaná neki, — mi nem urizálunk, de a Gyuszi lába már kint volt a cipőből. Kérem értse meg, hiszen maga is felnevelt négy gyereket tudja mit jelent az ilyesmi”.

— Ideges vagyok, ma — gondolta ezután. Vette a kezét gondosan lekeféltte egyetlen sötétszürke öltönyét. A konyhában elbucsuzott feleségétől, aki könyökig a zsíros lébe merülve mosogatta a tányérokat. Megveregette Hektor kutya hátát, aztán elindult, hogy idejében érjen a Moskovits és társa fűszeráru céghez, ahol délutánonként könyvelési munkákat végzett.

Alig ért azonban az ucca sarokig az egyik fordulónál csapzott szakállu férfi közeledett feléje. A rossz ruhájú öregember cipőkkel teletömött rongyos szatyort cipelt, és meredt vizenyős kék tekintetét elviselhetetlen pillantással szegezte Kelemen Sándor irattáros bizonytalanul tétova pillantásu szeméibe.

Kelemen Sándor hirtelen átvágott a másik oldalra, hogy kikerüljön az öregemberrel való találkozást.

— Ez most látja, hogy nem utaztam el, gondolta forró szégyenérzettel és meggyorsította lépteit. Futó pillantással kissé hátrafordult és úgy tűnt neki, hogy az öregember fenyegető haragos arccal követi. Még gyorsabban haladt előre. Asztmásan lihegett. Verejték lepte el a testét. Hátramögött gyors csoszogó lépteket hallott, s az idegeibe vágódott ez az egyenletes tompa zaj. Nem mert hátranézni, de úgy érezte, hogy két vízenyöskek szem dermedt tekintete kíséri. A hátán keresztül befuródik, a testébe és ő fennakad ezen a szemrehányó megutközött pillantáson mint egy tűhegyre szurt vergődő lepke. Már messze járt attól az utcától ahova menni készült, de nem tudott visszafordulni. Mint egy kormányos nélkül elindított motor úgy sietett, tagjainak görcsös megfeszítésével, elboruló tekintettel. Néha úgy tűnt, hogy álmodik s ez a vad rohanás nem belőle indult ki. A menekülés ösztöne hajtotta. Hova merre? — nem volt idő gondolkozni ezen. Úgy tűnt hirtelen, hogy nem csak Kovacsik jön mögötte hanem mind azok akiknek csengetése naponta tiszter az agyvelejébe szurt. A végrehajtó jött legelől, aztán a fűszeres aki minden hitelért uzsorakamatot szedett. A mézszáros, a pék, a tejember és a villanyszámlás, a részletügynök a fakereskedő és az ismerősök akiktől apró kölcsönöket vett fel, s akiket azóta elkerült. Tele volt az ucca emberekkel, akiket nem akart látni, akiknek különböző időpontokra pénzt ígért, akik miatt elkerülte a forgalmas uccákat és olyan menekülő gyorsasággal járt, mintha sötét bűn terhelné a lelkét.

Észre se vette, már messze kint járt a külváros ritkuló házsorai között. Hirtelen rádöbrent, hogy nem jön mögötte senki. Eszelős pillantással fordult vissza és megtorpant. A poros kis uccát csenevész akácfa szegélyezték s a járdák szélén szennyvíz folyt, melyben fiatal kacsák turkáltak élelem után. Távolabb két sovány, mezítlábas gyerek sárkányt eregetett a magasba. Csend volt erre s érezni lehetett az őszi napfény lágy simogatását.

— Meg fogok bolondulni — gondolta rémülten és érezte ajkai körül egy ideg rángását.

— Nem lett volna szabad kiadni az aktát. De, amikor csak néhány percre kérték, ki hitte volna, hogy megsemmisítik. A pénzt sem adták meg. Pedig sok mindent rendezni lehetett volna belőle. Jól kitervelték. Tudták, hogy ő saját érdekében hallgatni és tagadni fog körömszakadtáig. Ha megadták volna a pénzt, a Feri gyereket el lehetett volna küldeni valamerre, hogy próbáljon munkát keresni, vagy elvitte volna háztüznézőbe valamelyik jómódu falusi lányhoz. Most már mindegy. Ezt is megpróbálta. Neki ez sem sikerült.

E percben hazátlannak, kivetettnek érezte magát. Tudta, hogy nincsen egyetlen pontja a világnak, ahol megbújhatna a fenyegető bajok elől. Felvette tekintetét és megkövülten nézett át a másik oldalra. Szőkehajú fiatal lány s egy nyurga, sápadt fiatalember mentek egymás mellett, szorosan összesimulva.

— Ágnes! — akart kiáltani a lány után — de a szó torkán akadt. A szőke lány az ő Ágneze, az ő legkedvesebb gyermeke, akit annyiszor hordozott a karján, akkor már eltűnt egy rozoga, csunya bérház kapuján.

Csak most érezte, milyen boldog lehetett egy perccel előbb, amikor nem is álmodta, hogy ez is megtörténhetik. Az ember, akinek a talpát sütögetik, nem is képzei, mennyivel jobb neki, mintha a szemeit szurnák ki. De Kelemen Sándor talán azt is szívesebben viselte volna el, mint a gondolatot, hogy a leányát egy szennyos garni-szállóban egy idegen ölelgeti...

Hirtelen arra gondolt, hogy hemegy és leüti azt a fiatalembert, de legbenszejében érezte, hogy csak játszik ezzel a gondolattal, mintha önmaga előtt sem merné bevallani tehetetlenségét. Nem, Kelemen Sándor már túl volt azon, hogy elégtételt követeljen valamiért. Lefoszlottak róla azok a pózok, amiket a kispolgár rendkívüli pillanatokban magára nézve kötelezőnek érez.

Valami történt, ami nem akkor kezdődött meg, amikor Ágnes belépett egy garni-hotel kapuján, hanem már akkor, amikor ez a huszonkétosztendős teremtes ráébredt, hogy a sivár otthon és az idegölő munka között elsikkadt egy boldogabb jövő lehetősége.

Ha az ő szép, tiszta, finnyás gyermeke el tudott jönni ide, ak-

kor nagyon szüksége lehetett arra az örömrre, amelyre a föld minden teremtményének joga van.

Ezért pedig nem tudja, kit lehet felelősségre vonni. A bajok sokkal mélyebben gyökereznek, ameddig az ő két fáradt szeme lát. Ő talán már sohasem fogja megérteni, mi is történik körülötte. A fia, igen talán a fia, aki a tiltott könyveket bujja és mindenben úgy mosolyog, mintha már előre tudná, hogyan következnek be a dolgok. Ő talán eljut a megismerésig.

Csendesen odébb ment, nehogy meglássák valamelyik ablakból. Elmenőben még visszanézett, szemeiből csendes, meleg könyvek hullottak az egyetlen, kopott sötétszürke ruhára. Tétova, bizonytalan léptekkel bandukolt az ut közepén, mintha nem tudná elhatározni, melyik oldalra is menjen át. Csak ment lelógó karokkal, megrozkadva, mintha terheket cipelne.

A sárkányt eregető fiucskák csodálkozva bámultak utána...

Az elsodort anyaság

A bankokban kattogó Underwoodok fölé hajolsz, a devizaosztályokban már szemüveges komolyságod mögül nézed le az ifju prakszikat, intézed a levelezést fekete könyökvédőkben és tintás az ujjad, amikor ebédelni sietsz. A postahivatalban szortirozod a poste-restante leveleket, zenedékben vered a taktust, gimnáziumok katedráján korrigálsz a latin igéket, a szövőgyárban fehér gyolcsot szősz végszámra szálanként és a fehér gyolcsba himezed a könynyeidet, ha megdorgál a mérnök ur és robotolsz szürkére kopva. Kiábrándultan és fájdalmasan sirnak benned eltemetett vágyak, régi bakfiskori szerelmek emléke rózsaszínesedik a multból. És olyan rövid a vasárnap és a Petrovics úgy csókol a filmen, mint egy isten és ujabban nincsen étvágyad és ideges vagy és fáj a fejed és kellene tavaszra egy angol kosztüm, meg egy trotteur-cipő, de még tartozol a télikabátra és az az undok Bergerstein már beigérte, hogy megint fizetésredukció várható és igazán még így sem tudtál kijönni. Hiába, te nem vagy a Lia, aki úgy megszédítette a dirit, az az undok kis bestia, — de különben talán neki van igaza, végre is a diri mégis csak jó ember és a Lia az anyját is tartja és alapjában véve nem is rossz lány az a Lia és határozottan van neki sexappelje, habár a vonásai nagyon szabálytalanok és néha direkt csunya...

Vasárnap este, amikor hazamégy és még a szivedbe zsonganak a hangosfilm slágerei és a hawai pálmafák erdeje és a tengerpart és a fény és a sziklák a parton, amin megtörnek és sziporkázón szertehullanak a hullámok, — valami úgy belesajog a szivedbe, valami névtelen fájás, valami torkot szorongató, fullasztó nyomás, hogy a könnyed kicsordul az uccán a két szemedből és vé-

giggurul az arcodon két jó meleg könnycsepp és magad sem tudod, miért sirsz. Hát Istenem, a mai világban annak a kevésnek is örülni kell, ami van és lám a szegény Lislit leépitik elsejétől kezdve és erre fel a vőlegénye is visszalépett. — Hiába, vannak még sokkalta szerencsétlenebbek is, mint te vagy és még egyszer eszedbe jut a tenger és a pálmafák, amiket sohasem láttál és talán nem is fogsz meglátni soha és megint érzed, hogy belül a szivedből, mintha ömleni kezdene a vér, talán nem is a haway-i pálmafák miatt, hanem Isten tudja miért, van valami a levegőben, a tavaszi szélben, van valami rikató, ahogy az a szél fúj és felborzolja az ember haját és ahogy kipattannak a barackfákon a virágbimbók és már tavaly is éppen így pattantak ki és már azelőtt is és mindég és jövőre is így fognak kipattanni májusban és akkor már 26 éves leszel és minden évben egygyel több és minden évben kevesebb fizetéssel és kevesebb reménnyel nézel előre, mi is lesz veled tulajdonképpen? Néha már olyan fáradtnak érzed magad és megborzongsz, amikor a hétfőre gondolsz, hogy újra kezdődik minden és ezer szál köt ide, pedig olyan jó volna elmene-külni valahová és nem törődni senkivel és semmivel, vagy szerelmesnek kellene lenni, de direkte elszégyeled magad a gondolatra, hát kibe is lehetne itt szerelmes az ember? Hiszen ismered mind-egyiket a hibáikkal, kicsinyes, közönséges lényükkel együtt és végre is nincsen hozományod és nekik az a fontos — és eszedbe jut egy buta kis nóta: „Ne sirj kislány, minden tavasz tovaszáll, ami elmúlt nem jó vissza soha már” — hát igen, hiszen éppen ez az, hogy ami elmúlt, az nem jön vissza soha és a legszebb évek, hogy elmúltak a Patak-ucca, meg a Bémer-tér közötti uton és már soha nem jönnek vissza és az a sok szép tavaszi este, amikor kiültél az udvarba a kis hokkedlire és hallgattad, hogy hegedül a szomszédban a Pista, aki igaz, hogy csak egy szeplős diák, de azért olyan szépen hegedült, hogy úgy érezted, mintha valaki láthatatlan kezekkel simogatná a remegő szegény szivedet a bluzod alatt és ez olyan jól esett, hogy szinte valami zsibbasztó fájás ömlött szét az ereidben és a Borka, a szomszédék szobalánya kiszökött a hátulsó ajtón, csak a fehér köténye libbent meg az estében és

nem látta senki, csak Te láttad és egy kicsit irigyelted a Borkát. Hát Istenem, milyen egyszerű dolog ez neki és milyen keserves probléma Neked. És az esti viola valami édes, vaniliás illatot lehelt és a hegedű már elhallgatott, csak a tücskök csiripeltek a füben és minden minden olyan nyugodt és csendes volt, csak Te benned dörömbölt valami égő nyugtalanság és szeretttől volna elrohanni, vagy ledobni magad a fübe és ordítani valamit, hogy meghallja mindenki és kinyíljanak az emeleti ablakok és törni-zuzni és beverni kövel az ablakokat és az emberek arcára a rémület sápadtságát borítani és reszketve ültél a kis hokkedlín meggömbült háttal a csillagos ég alatt és a két kezedet a halántékodra szorítottad és bekölnizted a homlokod, mert fájt a fejed és aztán aludni hívtak és a mama még rád is szólt, hogy sápadt vagy és miért virrasztol, mint egy éji bagoly...

És az álmaid, óh micsoda kusza és érthetetlen álmok, hogy megsebezted magad és a sebből kicsordult piros véred a földre és kerestél — eltévedt gyermek — egy uccát, amelyiket nem találtál meg soha és egy pallón gyerek szaladt, úgy érezted, hogy a tied, aranszőke fűrtjei lobogtak a szélben és kék szeme tégedet keresett könnyölgön és segítségkérőn. Kitért karokkal rohantál utána, de a gyermek, óh szörnyűség, elbotlott és a vízbe esett és kis kezével még intett, de már nem érhetted el, mert elnyelte az ár és Te sirtál a hullámsír fölött és sirattad a gyermeket, aki a tied volt és még sem lehetett a tied.

És másnap az Underwood megint ropog és a gyárakban zakaoló gépek mellett dolgozol, műhelyekben vagy irodákban kenyérért töröd magad, mindegy, hogy szüz vagy avagy garconlakásba jársz, valami sejtelem homályosítja el a tudatod néha, egy sejtelem, amely megbuvik félve gondolatid hálózata mögött, mint sötét sarkokban szürke pók és nappal csendesen alszik, mint az éjszakai bakter, de ha jön az este, lekanttintod a villanyt és elnyújtózol az ágyon, megmozdul leshelyén a pók és szövögeti szived köré a hálót és a sejtelem hideg törét szivedbe szurja, — „jaj eltévedtem valahol”. — Nézel előre, hátra és nem tudod, hogy hol hibáztad el és nem csoda, mert nem is Te hibáztál, mert nem is Te

irányítottad az életed, hanem valami titkos erő, nevezzed Istennek, sorsnak vagy gazdasági szükségszerűségnek — az sodort, az lendített, az szabta meg az utadat, az mozgatta meg erőidet, az hívott munkába reggel, amikor jó lett volna aludni még, az diktálta újjaidnak a tempót és ruháid szabását és izlésedet és álmaidat, az kinozta meg s ami fáj benned, őskori maradvány, atavizmus, lefojtott ősi ösztönök, melyek hívnak tavasszal kökörösínes mezőkre és elsodort anyaságod zokog éjszakánként az álmaidban. De hiába zokog, mert dolgozó nő vagy és ki ér rá ma dolgozó asszony-ember gyereket szülni? A gyereket fürösztetni kell és fésülni és táplálni, de erre nincs idő, mert a Gazdasági Szükségszerűség Istene a munkába parancsolt, mert a Te munkád olcsóbb, mint a férfié és mert Te gyengébb vagy és könnyebben kezelhető és naiv vagy és a diplomáddal dicsékszel és kivívott jogaid érdemkeresztjét a melledre tűzöd és nem veszed észre, hogy becsaptak, hogy csak eszköz voltál, hogy látszatjogokat kaptál, de cserébe elvették tőled a legszentebb jogot, az anyaság jogát, sőt ha azt vesszük, nem is a jogot, hanem a lehetőségét, ami még sokkal több...

És dróthuzalok hálózák be a világot, — morse-jelek kattognak az éjszakában, sötét és rossz hírű uccákon ácsorogsz, kékre fagyott ajkadat mosolyra nyitva és villanyfényes bárókban táncolsz meztelen lábikrákkal, olcsón kapható szépségedet reklamirozod.

De tul mocsarak fertőin nagy eszmei magaslatok északfényein elnyomott, eltiport asszonyságod sikolt s míg kurta, hisztérikus kacajok között szíved mákonyízű cigarettáidat, könnyre fakadsz a gyermek Krisztus képe előtt és senki se tudja még, magad se tudod, miféle harcok dülnek szegény szívedben, amikor harmincéves barna leányfejed komoran a varrógép felé borul.

Nincsen hang, ami kifejezze és szárnyra bocsássa, nincsen gyász, amelyik meggyászolja, nincsen kéz, amelyik letörülje szegény könnyeidet, amit sírsz némán az üres temető, elsodort anyaságod felett...

Simek úr révbe jut...

Simek ur élete itt pereg előttem, mint egy színes- és hangosfilm a filmtechnika fénykorából, szabályos ütemben, holmi zenéi aláfestéssel, melynek ringó, lebegő hangládája egy nyughátatlan bölcsőkosci, ahonnan végetérhetetlen fortékban és fortissimókban skálázik fel a gyerekbőmbölés.

Napok jönnek és mulnak. A kert leveti nyári pompáját s a napraforgó, mint szürke vak koldus, lekonyítja fejét. Ő már mit sem lát az őszi karneválból, szemeit kiszedték az éhes verebek... A gyümölcsfák karcsu derekát az ökörnyál fehér fátylai lengik körül. Oh, a keret naponta változik, csak a kép marad ugyanaz. Simek ur tolja a bölcsőt kiapadhatatlan, már nem is emberi türelemmel. Csupán az ad némi változatosságot, ha tisztába teszi Smuncikát, vagy megeteti sárgarépa péppel, mely időre a csend úgy meglepi az udvart, mint valami ismeretlen és szokatlan elem, mint valami meglepő, édes és valószínűtlen álom, amit szeretne az ember megsimogatni és magánál tartani, akár egy ritka szép madarat.

De nem. Simek ur már újra tolja a bölcsőt körbe-körbe. Hosszu, vékony nyaka van és apró feje. Apró fején ülő kalapját a tarkójára tolja, úgy nézi Smuncikát izzó gyönyörűséggel, apaságának ifju gyümölcsét, ezt az eleven fehér és gömbölyű életet, ezt a rózsáslábú rugkapálózást, aki látható és kézzel fogható valóság, akiben pelyhesfejű életté tömörült Simek ur minden tettbe nem szakadt alkotni vágyása.

Igen. Simek ur alkotnivágyó művészlélek volt, ki úgy indult az életbe, teltrekészen, kirobbanni készülő fiatalságának lángoló hevével, mint egy ütközés előtt álló katona, aki dupla adag pálnakát kapott.

„Alkotni, alkotni, vagy rombolni, de tenni valamit!” — ez a gondolat hajtotta őt.

Gyermekkorában, ha sokáig térdepeltették a hideg, huzatos bazilikában, arról álmodozott, mennyivel több vallásos ember lenne, ha ő építené egy központi fűtéses székesegyházat, ahol vastag perzsaszőnyegek borítanák a márványpadlózatot.

Később, kamaszkorában, mikor Thalia papnői vonzották, nagy oszlopcsarnokos színházakra gondolt; diákkorában pedig féregmentes, tiszta levegőjű diákokthoz való víziója lebegett a szemei előtt. Mivel legkevesebb kedve és tehetsége a hidakhoz volt, átnyomorgott hosszú esztendők után, huszonhétéves korában hidmérnök lett. Ebben az időben, borotválkozás közben, már őszülő hajsálakat vet észre a halántéka körül; valami mély szomorúság fogta el...

„Ime” — gondolta — „már őszülök és még nem alkottam semmit...”

De úgy látszott, minden összefogott ellene. A világ valamennyi hidját suttymban megépítették azalatt, míg Simek ur a nemlét vizein lebegett.

S ő várt, várt, de hiába. Ezidőtájt először kezdett rajta urrá lenni a fásult reménytelenség. Napokon át ödögölt az uccákon, azon töprengve, mi is lenne ilyen helyzetben a leghelyesebb tennivaló s e gondolatláncolatok eredményeként rendszerint kópótt egy nagyot, ha váratlanul egy büszke pillérű hidhoz ért.

Simek ur elhatározta, hogy azért sem hagyja magát. Lázas aggyal, fájó szemekkel hánykolódott éjjel az ágyán. Ki kell találni valami újat és meglepőt. Lám a cipzárral, a konzervkulccsal a gilettel vagyonokat szereztek a feltalálók, pedig egyszerű dolgok ezek, mint a Kolumbusz tojása.

Igy lett feltaláló Simek ur, aki több havi kísérletezés és verejtékes kinlódás után feltalálta az automatikus cipőgombolót. Csak az volt a baj, hogy abban az időben már mindenki fűzős cipőt hordott — és Simek ur, aki különösképpen nagybátyjától örökölt gombos cipőben járt, mint külsőségekre keveset adó ember, a divat szeszélyeit kifelejtette a számításból.

Ez pedig nagy hiba volt. Nem volt több szerencséje az éneklő, rádióra bekapcsolt csengő, a csiptetővel ellátott monokli és az illatos parafadugó feltalálásával sem.

Ekkor már apathikus közönnyel nézte a dolgokat. Minden értékesebb holmiját, mint a nagy müdisznóbőr-koffert, a Pallas-lexikon Z és P betűs kötetét eladta s ezek után vándorolt a finom sveici vekker, amit azért szeretett, mert ébresztőcsengője rossz volt és sohasem ijesztette legédesebb szendergéseiből.

Az ezt követő sötét időkről jobb nem is beszélni. Simek ur önmagának sem tudott felelni azon kérdésre, miből is él ő voltaképen. Amugyis hosszú nyaka megnyult, feje úgy ült ezen a nyakon, mint szomoru gyümölcs egy furcsa száron.

De minél kevesebbet evett Simek ur, fantáziája annál élénkebben működött. Óriási szerencséről álmodozott. Ha egy muzeum emberi csontvázat keresne megvételre s őt kísérleti célokból életfogytiglan ellátná, vagy ha egy fogatlan, vén milliomosnak eladhatná remek, hibátlan csontfogait! „Mire jó az embernek az a harminckét darab rágósszerszám, ha semmire se használhatja” — gondolta Simek ur — s ekkor szinte gyűlölte a technikát, mely hitvány kaucsukutánczataival kiüti az egyén szájából az utolsó betevő falatot. Midőn Simek ur gondolataiban elérkezett e pontig, homlokára tette kezét. Bizony forró volt. „Álmomban igen sok sült kacsát ettem, úgy látszik megártott” — gondolta. Egyébként ez a láz valami meleg, derűs optimizmust kölcsönzött neki. Kellemes, ködszerű fluidium fogta körül, szinte testetlenül könnyűnek érezte magát, imbolyogva járt és mosolygott, mint aki mákonyos itallal részegre itta magát.

Ez a ködös lebegés, a valóság és álom között, ez mentette meg őt. Mondhatnám: gondviselészerűen vezette Simek ur lépteit egy olyan utra, melyet egészségesen sohasem talált volna meg. Egy tévedésen mulott az egész. Egy tévedés, mely néha életet ad, halált, balsorsot, szerencsét osztogathat. Ez a tévedés a Vak Véletlen kezétől vezérelve most a rév felé kormányozta Simek ur árva életének ingó, libegő, rozoga hajóját.

A dolog úgy történt, hogy késő este Simek ur rosszul érezte magát s ezért a sötét folyosón botorkálva, egy ajtó felé igyekezett. Régtől fogva és igen jól ismerte ezt az ajtót s mégis csodálatos módon elvétette a sötét folyosón.

Ahogy lenyomta a kilincset, világosság vakította el káprázó szemeit s a tejeskávé finom, disztíngvált illata csiklandozta meg orrát. Rögtön tudta, hogy tévedett. A lámpa fényében imbolygó nőalakot látott színfoltokban, valószínűtlen elmosódottságban, mintegy elvonatkoztatva a földi léttől s egy hang, mintha barátságosan hívta volna: „Oh végre, kedves szomszéd, jöjjön csak közelebb, itt lakik mellettem s még csak meg sem látogatott. Parancsol egy kávé? Magam főztem.”

Simek ur, ha nem is parancsolt, beleegyezőleg bólintott fejével. Aztán kinyitotta szemét és meglepetten konstataálta, hogy szobájában van, ágyában fekszik és egy nő ül az ágya mellett.

— Na végre! — mondta a nő. — Egy csésze gőzölgő italt nyújtott Simek urnak s ellenkezést nem tűrő hangon szólt: „Igya ki”. Simek ur kiitta, aztán tagjaiban valami kéjesen fáradt ernyedtséggel hanyatlott hátra, de egy pillanatra rémült gyámoltalansággal és hideglelős borzongással tekintett az előtte ülő nőre. Óh, csunya volt szegény és öreg, sötétbarna bőrén terakottszínű fészték, egyenes szája körül fáradt ráncok szarkalábjai.

— Látja, ma visszaadtam a tegnapi vizitet, de most forduljon be és aludjon! — Simek ur ennek a felszólításnak tulzott sietséggel engedelmeskedett. Másik oldalára fordult, lehunyta szemeit, aztán kába álomba merült. A többi már igazán gyorsan ment. Simek Dávid érezte, hogy az ár sodorja és ő megadta magát... Mindennapos vendég lett Rozálnál s az estebédek intim hangulatában, a párolgó sülték illatába burkolózva, a nő egészen megbékéltető jelenséggé szelidült.

Simek ur nem is csodálkozott, mikor egy este Rozál fekete selyemruhában fogadta. Az asztalon virág volt és ünnepélyes hangulat uszott a levegőben. Vacsora után Rozál felemelte poharát, szemeiben gyanus fényesség ragyogott és megindult hangon kérte barátját, hogy az élet viharában álljon mellette, mert egyedülálló

nő csak prédája az éhes férfitagynak. Simek ur az éhes szóra kicsit összerendezte, aztán felemelte poharát és jövő boldogságukra üritette. Kéz a kézben ültek még sokáig és színezték a jövő tarka fátját... Simek ur otthon marad, felügyel a cselédre, mert ujabban gyanus méreteket ölt a cukorfogyasztás, vigyázni fog rá, hogy a csillart mindennap letörölje és ne pletykázzon a szomszéd cselédekkel... Rozál továbbra is bejár a hivatalba, de két hetet szerelmük édességének szentel.

Minden programszerűen történt. Simek ur átvitte holmijait Rozálhoz s másfél év alatt alaposan belejött a háziteendőkbe. Nincs ideje különös ivü hidakról álmodozni, ringatja a Smuncit és köröket rajzol a gyerekkocsi kerekével az udvar porába. Megbékélt önmagával és a világgal s a munkából hazatérő asszonyát friss ebéddel várja. Elmeséli, hogy napközben milyen rendkívüli dolgokat művelt a gyerek. Egyik lábát a szájába vette és azt mondta, hogy Bá-á-á.

Rozál elnéző szeretettel hallgatja férje elbeszéléseit. Elszív egy cigarettát, aztán visszaindul a hivatalába.

— Friss vacsorával várunk — kiáltja Simek ur a távozó után.

Nénike meg a fiskárius . . .

Ott ült szegényke a tárgyalóterem előtt az ítélőtábla folyosóján egy padon. A rekkenő hőség dacára, nagykendősen, végtelen sokrétű szoknyájában csak ült, figyelő, alázatos szemeit le nem véve az ajtóról. Olyan volt ez a meleg tekintet egy fonnyadt, kis öregasszony arcán, mint azok az utjelző mécsesek, melyeket eltévedt vándoroknak gyujtanak távoli tengerek partján.

Érdekelt ez a kis öregasszony, aki elbarrikádozta magát két duzzadó vászontarisznyával, kiskosárral, nagy szatyorral és egyéb rejtélyes csomagokkal, melyeken néhol zsiros foltok ütöttek át. Mi lehet e kosarakban, kérdeztem magamtól az ébredő kíváncsiság hangján. Akkor a kis öregasszony szoknyái felől különös éles és ude hangok serkentek — friss madárhangok a komoly folyosón, mint egy eltévedt lélek repdesése a százados falak közt. Egy csirke csipogott. A kis öregasszony meg se rezzent és én csak álltam dermedten, ahogy a hangok mind élesebbek lettek, nekibátorodtak, szinte trillázó magasságokba lendülve, de már duett volt, de már trió és egy komoly meggyőződésteljes kotkodácsolás aláfestette ezt a rögtönzött hangversenyt. Oh, jaj — rémült fel bennem — most mindjárt kukorékolni fognak itt a szent folyosókon: a kir. ítélőtábla árnyékában és mindjárt jön az elnök, találja selymei közt suhogva, fenséges szigorral, angyali öreg ur — s akkor az illetéktelen betolakodást megtorlandó, előszólítja a háromnegyedszázados Demeter bácsit fantasztikus tábornoki egyenruhájában és elparancsolja a vén Sibillát rögtöni hatállyal . . .

De még csak álltam, habozva a friss, csipegő hangok záporában s magamban azon tűnődtem, hol rejtheti el az a néma anyóka a baromfi-udvart, amit magával hozott, vagy talán hasbeszéiő az illető s csupán tréfát űz velem?

Hozzája léptem hát s megkérdeztem tőle, hogy mi járásban van. Az anyóka arca felragyogott — e kinzó némaság közepette merőben komor és idegen falak közt, mily boldogság az, hogy beszélhet, hogy könnyíthet kis, összeaszalt szívéen.

— Óh lelkem, lelkem, a fiamhoz jöttem én, az én aranyos Jánoska fiamhoz. Nagy ur lett a lelkem: fiskárius, meg doktor, hát így nem ér rá látogatni öreg szülejét, de ez még hagyján, de a mult kedden éjjel igen-igen furcsákat álmodtam. Költögettem is mindjárt az apjukomat, mondom neki: apjuk, álmomban piszkos víz volt a tekenőben, meg egy füstölgő pipát is láttam, ez nem jót jelent.

— Ostoba fehérnép — csak ennyit mondott, oszt a másik oldalára fordult, de én nem hagytam annyiba a dolgot, mondom neki, hogy még azt is álmodtam, hogy a Jánoska öklömnyi kis poronty volt, oszt kend alaposan elnászpágolta nadrágszíjával.

— Biztosan megérdemelte — dohogott az öregem, — de neked Tercsi ugyan megáérthatott a tegnap esti gulyás, majd üzenünk a Márinak, hogy megdögönyözzön.

— De mondom én — valami baja lehet annak a gyerekek — ki tudja, mi történt, sok villamos jár egy olyan nagy városban, osztán a zöldszilvát is mindig szerette a lelkem, meg a fehér népek is olyan rosszak városhelyen, hogy megéttetik az ilyen ártatlan gyereket, csak hogy utánuk kuncorogjon — hát addig huzalkodtunk az öregemmel, míg a végén ő maga noszogatótt, hogy csak gyűjjek a gyerek után. Fel is pakkoltunk alaposan, ebbe a kis butéliába asszu-bor van, ebben a csomagban gomolya, úgy szerette a lelkem oskolás korában. Ehun e kis kosárban meg friss tojás van, ezeket a nagyokat a Rótizlantim tőjta, akit a malmos uréktől kaptam, ezt meg a kendermagos, aki otthunmaradt. Hoztam még két pár csirkét a lelkemnek — rántani valót. Ezzel fellibbentette karton szoknyájának súlyos halmazát és láthatóvá vált a pad alatti kosárban négy, ijedten pislogó fiatal csibe.

— De ez még nem minden — folytatta az anyóka a kimeríthetetlen kincsek felsorolását. — Itt a gebelemben hoztam egy kis szüzdohányt, ebbe a szatyorba meg buzásalmát, meg anyámaszszony tyukszemét.

— Hogy mondta? — kérdeztem meglepett elcsodálkozással. — Az anyóka arca ezer nevető ráncba szaladt szét. — Persze, a kisasszony városi gyerek volt, nem ismeri az ilyesmit, bezzeg az én Jancsikám még álmában is szopogatta.

Anyóka már bontogatott is egy kis vászontarisznyát, ami-be valami rozsdaszínű hüvelyes volt látható. Barátságosan kínált — vegyen csak belőle kisasszonykám lelkem, jut is, marad is — az ilyesmibe úgy sincs része városi embernek. Kíváncsian tapogattam az ismeretlen növényt, megszagoltam, furcsa, inkább kellemetlen szagu volt, tapintásra ragadós és nyálkás. Kibontottam a hüvelyt, apró magok ültek benne szép, katonás sorban.

Néztem, de nem tudtam kitalálni, mi lehet.

Az anyóka nagyot sóhajtott. Csak jönne már az a gyerek, úgy szeretném látni, olyan derék jó fiu a lelkem, hogy szeret engem. Nem is csoda, egyetlen gyerek. Aztán megvontuk a szájunktól a falatot, hogy kitaníttassuk, urat neveljünk belőle, hát segített hozzá az Isten, kinőtt a lelkem a paraszti sorból, aztán olyan okos, többet tud az, mint a nótárius. Isten bocsá' tán még a papunknál is...

— Csak már láthatnám, az irodájában hiába kerestem, ide utasítottak és most itt ülök, bizony jól esik husz kilométer gyaloglás után.

— Mi a szösz? — kérdem már magam is népiesen. — Husz kilométer?

— Bizony lelkem, ilyenkor aratás előtt nincsen pénz a falun, a vasút meg drága.

Még nem volt időm magamhoz térni csodálkozásomból, hangok hallatszottak, nyílt az ajtó. A birói kar vonult ki, aztán az ügyvédek-ből álló csoport.

Egyszer csak látom, hogy az anyóka fürgén felugrik, elkapja egy barnaruhás, nyurga, szeplős fiatalembernek a karját s valami boldog extázisban magához szorítja:

— Jánoska lelkem!

A váratlan jelenet megállásra kényszerítette a társaságot, a csirkék mintha megérezték volna a helyzet drámai feszültségét, hirtelen páni félelemtől üzve, kiugrottak a kosárból s kettesével

összekötözött lábaikkal ugrálva, mint groteszk táncosok, vergődő szárnyaikkal repdesve menekültek.

A komor folyosó egyhangú képe szinesedett, elevenedett, mint-ha egy rajzoló bűvész varázsceruzája tréfás sietséggel uj meg uj dolgokat vetett volna a szürke vázlatra.

A barnaruhás fiatalember szeplői lángolni kezdtek s karját idegesen igyekezett kiszabadítani az anyai karokból. — Engedjen kérem — de kérem, így rátámadni az emberre —

s hogy az öregasszony rákezdt: Jancsikám, nézd mit hoztam: gomolyát, buzásalmát — a fiatalember arcán a kényelmetlen érzések egész skálája vonult végig.

— De már megmondtam, hogy nekem nem kell semmi és különben is nem itt intéznek el ilyesmit kérem, keressen fel irodámban két és három óra között.

A szegény asszony megdermedt e hangra, értelmetlenül bámult Jánoska felhevült arcába. — A fiatalember pedig a mellette levő urhoz fordult magyarázólag: — szörnyűek ezek a vidéki hálász kliensek.

Aztán látván kollégájának gunyoros mosolyra huzódó arcát, lángoló szeplőkkel és bíborszínbe játszó fülekkel menekülő gyorsasággal távozott.

Közben egy szolgálatkész altiszt előhozta a kalandos állatokat, melyek nem mulasztották el ottlétükről némi emléket hagyni és ahogy lassanként a folyosó kiürült, az anyóka kimerülten szedelőzködni kezdett. Valami megindító, mélységes anyai szomorúság tükröződött kis, ráncos fekete arcán. Ahogy a batyukat vállára vetette a kis, összeaszott, tőpörödött anyóka, fürge, csontos kezeivel mindent eligazított, aztán felémfordulva, mentegető hangon vette védelmébe a fiát:

— Áldott jó szíve van azért neki, csak néha szeszélyes a lelke, — hiába, ezt az urínevelés teszi.

A nyolcvanéves troubadur

A váróteremben ültünk és vártuk a főorvost a halk és finom tónusu szanatóriumban, ahová csak igazán gazdag betegek juthatnak be meggyógyulni, vagy meghalni. Ketten ültünk bent, érdeklődők, kívülállók, idegenek. A perzsatakarós diványon gubbasztva, hallgattam az öregur fejtegetéseit, mert első pillanatban bemutatkozott. Valami régimódi ceremóniás, lovagiaskodó gesztussal, reszketegen, ahogy volt, lepittyedt öreg ajkaival s véres erekkel fátyolózott, kialudt kék szemeivel tapogatozó, pislogó, kicsit paralitikus, nyolcvaneszlendős életével... — Azért mondom — emelte fel rám tétova tekintetét —, élni kell tudni és én éltem. Nagyon éltem, ahogy csak keveseknek adatott meg. Én tudtam bánni az élettel, mertem élni és most is megvan az én gyönyörű otthonom, az én nagyszerű ebédem, vacsorám és a kávéház, ahová eljárak minden nap pontosan, mint ahogy régen az irodámba jártam, amit most a fiam vezet. Annyi mindenféle öröm van az életben, — mondta valami beteljesült boldog mosollyal fogatlan innye felett —, annyi szépség és annyi nő. — Istenem, milyen sokan vannak és milyen szépek tudnak lenni. Nem tudja az ember, melyik a kívánatosabb, a szőke fehérbőrű, vagy a sápadt barna, amelyik a fanyar tearózsákra emlékeztet. Most is van egy ideálom, valami Eliza, földbirtokos felesége, micsoda nő — mondotta, összecsucorítva hervadt ajkait, míg nyála kicsordult az ajka szögletén.

Néztem ezt az összeaszott testet, mely görnyedtségében is öntudatosan feszített valami régimódi fekete szalonkabátban. Nyakendőjében egy csodálatos tűzű ékkő csillogott s ahogy reszketeg kezeit s tagjait emelte, úgy tűnt, hogy csak laza és széthulló szálak fűzik össze ezt a mumiaszerű aszott emberi vázat, mely mégis

makacsul kapaszkodik a tűnő időbe, a földhöz, a naphoz, de legfőképpen ahhoz az örömhöz, amit távoli és meg nem valósítható vonatkozásokban számára még az asszony jelent.

— Mikor másodszor találkoztam vele — hallom újra az öreg megkopott hangját —, tudtam, hogy ez a nő a végzetem lesz. S amikor elpanaszolta, hogy menyasszony, de huszezer korona hiányzik a hozományból, akkor azonnal kész volt a haditervem. Elővettem a zsehből negyvenezer koronát és a kezébe adtam. Nevetett. — Hátha becsapom magát — mondta — és elköltöm a pénzt, aztán sohasem fogom meghálálni magának.

— Kisasszony — mondtam neki — én először is ügyvéd vagyok, másodszor egy vén róka, nőügyekben még sohasem csapódtam be, harmadszor maga sokkal okosabb. Tudja, aki előre kifizet negyvenezeret, az utólag még sokkal többet is áldoz. — Okos kislány volt, igazat adott nekem. Aztán az enyém lett. Két hetet töltöttünk együtt olyan mennyei boldogságban, melyért életem utolsó percéig is áldani fogom. — Óh legyen áldott, és hála neked Mennyei uram, hogy ilyen boldogságokat juttattál nekem!

Tágrameredt szemekkel néztem, mint emeli összekulcsolt öreg kezeit a mennyezet felé s egy elmúlt öröm boldog révületében, mint szellemül át az arca, ahogy negyven, vagy ötven év távlatából megkisérti a régi szerelem...

— És a felesége? — kérdeztem profánul s némi kajánsággal a hangomban.

— Óh, ő a világon a legokosabb, legtapintatosabb feleség. Ötvenegy esztendő házasságunk, de ez alatt az ötvenegy év alatt majdnem mindennapra jutott valami megbocsájtani valója...

— Ej, ej... — csóváltam a fejemet hitetlenül.

— Ugy van, ahogy mondom — csattant fel türelmetlenül —, amit az utolsó tíz évben elmulasztottam, azt duplán bepótoltam ötventől halvaig. Egy példát mondok, hogy milyen asszony volt a feleségem. Egyszer a Mariska, tudja, valami egyszerű leány volt, akivel véletlenül... szóval... úgy történt a dolog, hogy kislánya született. Mondom a Mariskának, a Füzes-uccai házamat ráíratom a kislányra, ő meg a haszonélvezetet kapja. De a Mariska nem

elégedett meg ennyivel és zsarolt és fenyegetődzött. Egy nap aztán, éppen ebédnél ülünk a feleségemmel, mikor jelenti az inas, hogy egy kisasszony van kint, velem akar beszélni. Persze nem mondta a kópé, hogy gyerek is van a kisasszony karján. Megigazítottam a nyakkendőmet, aztán mondom: vezesse be a hölgyet. Nyílik az ajtó, hát ki nem lép be, mint a Mariska a kisleánnyal a karján. Na, gondoltam, most jó volna, ha egy kicsit megnyílna alattam, vagy a Mariska alatt a föld. De hisz az nem nyílt meg, ellenben a feleségem csak tessékeli a Mariskát, hogy mi járatba van a kisasszony, meg foglaljon helyet. Na, -- mondja a Mariska --, elhoztam a nagyságos ur gyerekét, mert hogy egyezkedni szeretnénk.

— Minek ide egyezség, lelkem -- mondja a feleségem. — „Nézzé, nekem három fiam van, leánykát nem adott az Isten, adja ide a gyereket s még azt is írásba adom, hogy örökölni fog utánam”. Nagv szemeket meresztett a Mariska erre a hangra s ijedtében csak annyit mondott: inkább szeretné azt a Füzes-uccai házat, amit a nagyságos ur felajánlott.

— Akkor újra láttam, hogy az én feleségem az egy szent, s ha nem volna a vármegye egyik legszebb és leggazdagabb asszonya, akkor is megérdemelné, hogy megcsókoljam a lába nvomát.

— Hát azért mondom, hogy nagyon, nagyon gazdag élet volt az enyém. A szenvedések ellen mindig felvérteztem magamat, a Bibliát és a bölcsek könyvét olvastam, meg a görög és latin filozófusokat. Napfény és derű sugározta be az életemet, a nők mosolya volt a napfény, a csókjuk volt az életelixír, ami megőrizte a fiatalságomat, mert tudja meg — hajolt hozzám s mint egy titkot sugta a fülembe —, az én szívem ma is huszéves.

— De a mai fiatalok, azok nem tudnak élni. Nem tudják be rendezni maguknak az életet, nem tudják, hogy a nőt legjobban úgy lehet meghódítani, ha értékes ajándékokat s minél több pénzt rakunk a lábuk elé. Kiveszett belőlük a régi gavallér-virtus, ami az én időmben divott. Nem tudnak már uri módon élni. Hol vannak azok a százszemélyes nagy vendégeskedések, amikor az ezüsttől roskadozó asztal körül láttam vendégül a megye legjelesebb csa-

ládjait s amikor csak a virágdiszítés, meg a régi tokaji borok, pezsgők egy kis vagyonba kerültek.

Mosolyogva néztem letűnt idők e kései lovagját, aki a megmaradt jólét fellegvárában fergetegeknek csak szellőit érzi. Itt él, itt járkal a jelenben, szép asszonyok deli termetét gusztálja a déli korzón s valami beidegződött virtusból még ma is a leányok kalapja és napernyője alá kandikál... de azért messze valahol, a múlt század hatvanas-nyolcvanas éveiben rekedt meg, a vaskos polgári jólét, a béke talajában s egy boldog gyermek tudatlanságával néz a világba.

Egyszer elhallgat, kialudt szemeivel végigkalandozik rajtam: — Kicsit az Annára, nem, inkább a Bellára, vagy talán mégis az Annára hasonlít nagyságos asszony — de sokkal szebb nála, eskü-küszöm, olyan, mint... e pillanatban nyílt az ajtó, a főorvos lépett be. A nyolcvanéves troubadur kicsit elavult komplementje félbe szakadt.

Asszony szűk családi körben

Titusz az ügyvéd, akit röviden csak Titnek hívtak, a szőke gépirólánynak magyarázott éppen, mikor a szomszédszobából éles női hang sivitott be:

— Tit, jöjj azonnal!

A fiatal ügyvéd pirospozsgás, szeplős arcán türelmetlenség és zavar tükröződött. Elhízott kezével végigsímogatta alacsony homlokát és lefolytott, kissé megszeppent hangon szólott vissza:

— Légy egy kis türelemmel, Etel, éppen dolgom van. — Etel hangja most már erőteljesebben hangzott:

— Tit, jöjj azonnal, ha mondom!

A fiatal férfi piros parasztarca a csillogó zöld szemekkel kissé elborult. Menni szeretett volna, engedni az erőteljes, mély hang lenyűgöző erejének, de valami dacos férfihiúság visszatartotta: ne lássák az irodában, hogy véle így is lehet beszélni.

E pillanatban lassan kinyílt az ajtó s az Etelnek nevezett nő bejött a szobába... Valami fakó, nyűtt pongyola feszült szétomló kövér alakján. Kurta, vastag lábait alig takarta a szűk szoknya. Arca jelentéktelen, semmitmondó arc volt, csupán a husos, nehéz szemhéjak alatt csillogó szeme tette elevenné. E szemek pillantása szurosasság volt, mint az injekciós tű hegye. Áthatóbb, mint a röntgensugár. Kegyetlen és ravasz pillantása emlékeztetett az állatszeli-dítők szuggesztív erejű tekintetére és mégis úgy tűnt, mintha valami sunyi derű, vagy káröröm csillogna a sárgászöld iriszek mélyén.

— Miért nem jössz drágám, ha hívlak? — mondotta lágyan.

A hangja most kissé fátyolozott és szenvedő volt. Csodálkozva hallottam, hogy így lehalkítva milyen bársonyos, mély zöngéje van.

A fiatal férfi e hang hallatára meglágyult és összezsugorodott. Alázatos hocsanakéréssel szólt: „ne haragudj, Szivem, nagyon fontos dolgot magyaráztam Ibolyának”. A nő e pillanatban a gépíró-lányra nézett. Bizalmatlanság és düh volt a tekintetében, mikor végigmérte a fiatal leány sudár, erőteljes alakját. Azután karonfogta lített és kiment vele a szobából.

Az ablakon e pillanatban hatalmas footballapda repült be. Keresztül gurult az íróasztalon, miközben feldöntötte a tintatartót és aktahegyeket döntött össze. — Ez Sanyika — mondta Iboly —, az Etel fia. — Nagy roballyal tárult föl az ajtó. Tizenkét év körüli gyönyörű fiugyerek rontott be. Arcán a fiatalság isteni ecsetének színei ragyogtak. Barna szemei, nyílt homloka, valami üdítő derűt árasztottak e nyomasztó levegőjű házban. Hetyke kis alakján a diákruha felett fantasztikus staniolpapír-érmek és jelvények fityegtek. Gyors pillantása végigfutott az irodában lévők arcán, majd kérő hangon szólt: „Mihály bácsi és Te, Iboly, ne áruljatok el Titnek”. Az öreg irnok megértő pillantással felelt és gyönyörködve nézte, hogy a gyermek a footballapdával karjai között kirohan az ajtón.

Ebéd után Etel bejött az irodába s nyomába jött egy sovány, szikárcu barna férfi.

— Az uram — mutatta be könnyedén. — Ő irnok a telekkönyv-nél. — Bátorítólag mosolygott a férfire s maga mellé ültette a díványra. Halk hangon beszélgettek s az asszony fehér kezével simogatta a férfi csontos ujjait.

Álmosító augusztusi délután volt. A nyitott ablakon fülledt forróság áradt a szobába. A szűk uccán néha átrobogott egy autó, szürke porfelhőt hagyva maga után.

A dívány felől halk sóhaj hallatszott. Odapillantottam. A férj sóhajtott boldogan, átszellemülten, kicsit állatias, de jó indulatu arcán a gyönyör mosolya bujkált. Mohón és boldogan csókolta az asszony elhízott fehér karjait.

Etel zöldessárga szemének diadalmas sugárzásával fordult a férjéhez: „El ne késsél a hivatalból, Szivem!” A férj egy hűséges kutya alázatával tekintett föl reá, megcsókolta az asszony kezét, meghajolt és bicegő, rossz járásával kiment a szobából.

Etel kövér tagjait nyujtóztatta s szemei, mint jóllakott ragadó-zók, ártatlanul megbujtak most a pillák mögött. E pillanatban kocsizörgés hallatszott a kapu előtt s a vörösarcu Zsófi lelkendezve jelentette:

— Mogyorossy nagyságos ur érkezett meg a pusztáról, tele van a kocsi alja mindenféle jóval.

Etel a vendég elé sietett:

— Hozta Isten, sógor uram! A gyerek kint játszik a pajtásokkal, mindjárt érte küldök. — E szavaknál betuszkolta a vendéget a saját szobájába, melynek kusza rendetlensége fölött törött szentek szobrai vigyáztak. Az öreg őrnök valamit dörögött az akták fölött, a szőke gépirólány sokatmondóan mosolygott és az ablakon át figyelte, hogyan cipelik be a cselédek a gyümölcsökkel telt kosarakat.

Az öreg őrnök megtörölte szemüvegét és keserű, gunyos mosollyal az ajkán ezt mondotta:

— Önagysága jól fogja a tizezer hold földet. Lesz Sanyikának mit a tejbe aprítani!

Az iroda ajtaja kinyílt s egy sápadt, karcsu fiatalember lépett be. Mogyorószínű bársony házikabátja mutatta, hogy ő is a házhoz tartozik.

— Hol van a nagyságos asszony? — kérdezte az öreg őrnököt.

Az öreg alig tudta leplezni sunyi mosolyát.

— Vendégünk van — mondotta bizalmaskodva —, a Mogyorossy nagyságos ur érkezett s azt hiszem, az idei gyümölcstermést is magával hozta, mert a cselédek még most is cipelik a nehéz kosarakat.

— Ah! Ugy? — mondotta nyomatékkal a fiatalember — és idegesen egy cigarettára gyujtott.

— Miért tetszik dohányozni, Doktor ur? Hiszen méreg a tüdejének.

— Azt csak mi orvosok találtuk ki a betegek bosszantására — mondotta — és fáradtan, cinikusan legyintett hosszú, sápadt kezével.

— Ha Etel asszony egyedül lesz, szóljon neki, hogy beszélni szeretnék vele. — Ezzel megfordult és kiment a szobából.

Az iratcsomók rendezgetését egy percre félbeszakítottam.

— Ki volt ez? — kérdeztem az öreg őrököt.

Már egy hete voltam ebben a különös házban s reggeltől késő délutánig a legérdekesebb jelenségek tolakodtak elém, anélkül, hogy az okokról s a dolgok lényegéről számot adhattam volna magamnak. Éreztem, hogy ennek a furcsa háznak kettős élete van. Rejtett és titkos vonatkozások kapcsolták össze az embereket, mindenki más volt, mint aminek látszott, mindenki más szerepet töltött be, mint amit helyzete látszólagossá tett számára. A szavakat azért mondták ki, hogy valamit elrejtse velük, a hallgatásuk viszont sokatmondóbb volt minden vallomásnál. Mindenütt titokban és rejtélyekbe bűltam. A legnagyobb rejtély Etel volt, a ház asszonya, aki valami titokzatos hatalomnál fogva uralkodott a házban minden és mindenki fölött. Ha ringó, nesztelen lépteivel keresztül ment a szobákon, a házbeli férfiak arcán feszült, mohó kíváncsiság, alázatos és mégis követelő vágy tükröződött.

— Ez a fiatalember a szobaur — mondotta az öreg titokzatos arccal. — Négy éve lakik nálunk s ezidő óta mindent elkövet saját maga meggyilkolására, hogy úgy mondjam, egy kicsit mindennap öngyilkos lesz. Éjszakákat dorbézol át, száz cigarettát is elszív beteg tüdejével s fagyos téli éjszakákon szerenádot ad Etel asszony ablaka alatt. A családja mindent elkövet, hogy kimentse innen, de véle nem lehet birni. Bár kitűnő és tehetséges orvos, előkelő család fia, az életét semmire sem becsüli. Néha ő maga is szeretne elmenni innen. Egyszer már megpróbálta. Csak egy hétig birta, azután újra visszajött.

— S mi az a varázserő, ami ehhez a házhoz köti? — kérdeztem az öreget —, de ő csak titokzatosan mosolygott.

— Gyermek, fiatal maga még ahhoz, hogy mindezt megértse! Én, aki sokat láttam és sokat éltem, az életben néha magam is megdöbbenve állok ezzel az asszonnyal szemben.

II.

A ház laposan terpeszkedett az augusztusi napban. Régi ház volt, szobáiban kusza összevisszaság tanyázott. Antik butorok állottak olcsó vásári holmik között. A faragott tölgyfaszekrény homlokzatán egy kiterjesztett szárnyu sas domborműve diszelgett. A szekrény tetején egy elromlott rádió porosodott. A zongorán frissen vasalt fehérneműk között Etel leánykori emlékkönyvei hevertek s a színes papírvirágok naptól fakult szirmai beköpték a levelek. Rossz parfüm és gyümölcsök illata volt érezhető a szobákban. A cselédek derult arccal jöttek-mentek, mindegyiknek valami bizalmi állása volt, teljes szabadságot élveztek. Férfilátogatókat fogadtak s esténként elmondották asszonyuknak bizalmas titkait. Etel pajtáskodó hangon beszélt velük, szemet hunyt tolvajlásaiknak és soha nem kérte számon, ha egy füstölt oldalas, vagy egy jókora sonka eltűnt a kamarából.

Délután leült kis tükre eléskedvenc foglalatosságához kezdett. Erős illatu kenőcsökkel kente be arcát, hosszan és révedezően fésülte kopott, szintelen haját s álmatag mosollyal egy régi szerelmes dalt dudorászott.

A vadszöllővel befuttatott terraszon a cselédek megszólaltatták a gramafont, vidáman tereferélve stoppolták a férfiharisnyákat, majd valamelyik lement a kertbe s egy kötényre való friss gyümölcssel tért vissza. Etel asszony egy csokor rózsát szedett a kertben és kristályvázába helyezve őket, bevitte az orvos szobájába.

A fiatal ügyvéd felpillantott az akták közül, arcát lassan mély pirosság öntötte el. Remegő kezéből letette a tollat és várt. Az öreg úrnok vállai közé huzott nyakkal figyelt, csak a gépirólány kopogott rendithetetlenül az Underwood billentyűin.

A percek ölomlassusággal teltek. Tit ajkai vonaglottak és tekintetét valami eszelős merevséggel függesztette a barna ajtóra, mely mögött eltűnt az asszony. Figyelt, arcán felfokozott feszültség látszott, fogaival ajkát harapdálta és verejtékben fürdő homlokán piros foltak ütköztek ki...

Aztán hirtelen felpattant, ökölbeszorított kezekkel, vad, fékezetetlen indulatossággal nyitotta fel az ajtót.

Egy pillanatra dermedt rémület ülte meg a szobát. Tit megállt az ajtóban. Az orvos szobája üres volt. A folyosóra vezető ajtó tárva-nyitva állott s az asztalon ott állott kristályvázában a sárga rózsacsokor.

Tit arca olyan volt, mint az öngyilkosé, aki a mélységbe veti magát és puha szalmakazalra pottyan. Alig bírt erőt venni elképedésén. Kedves parasztarca még ostovább volt e pillanatban. Aztán, mint aki hirtelen megérti mi történt, elmosolyodott.

— Ha valaki keresne, mondja, hogy nem vagyok itthon — fordult az őrökhoz — és elsietett Etel asszony szobája felé.

Alkonyi árnyak telepedtek az irodára. A gépirólány már elment s az öreg őrök fáradtan tette le a tollat. Lehuzta a fekete glott ujjvédőket és gondosan a fiókjába rakta őket...

— Ennek nem lesz jó vége — mondta váratlanul...

Hirtelen megértettem, hogy felgyült benne a keserűség és szűk-ségét érzi a beszédnek. Az öreg felém fordult:

— Érdekli egy hosszú és valószínűtlen történet? — kérdezte. — Igent bólintottam.

— Nos, hát elmondom, hogyan kerültünk mi ide ebbe az elátkozott házba. Az előzmények nyilván még érdekesebbek, de én csak azt mondom el, amit a saját szememmel láttam, ami itt játszódtott le előttem nyolc esztendő alatt, amit megakadályozni nem volt erőm...

Savány, sárga ujjaival egy szál cigarettapapírt halászott ki a mellény zsebéből, óvatosan egy cigarettát sodort magának és halk hangon folytatta.

— Nyolc évvel ezelőtt Kiscsümegeen voltam a Kisgazdák Takarékpénztárának az őröke. Agglegény-ember létemre szívesen eljárogattam a falubeli családokhoz. Esténként hol itt, hol ott gyűltek össze a férfiak, vidáman elborozgattunk. A jegyző, a pap, a körorvos, meg a takarékpénztár elnöke egyformán szívesen láttak, ha megjelentem a házuknál. Régi barátság fűzött mindegyikhez. Legszívesebben mégis az öreg Negruékhoz jártam. Ők voltak a község

leggazdagabb földbirtokos familiája és olyan öreg házibutor lettem náluk, aki már félig-meddig a családhoz tartozik. Derék, becsületes emberek Negruék, akiknek minden vágyuk az volt, hogy a két gyerekből: Titusból és Florikából legyen valami. A kislány tanárnőnek készült, azóta már férjhez is ment. Tit akkor tette le a maturát. Egy kicsit gyámoltalan legény volt és az édesanyja sok éjszakát átvirrasztott miatta.

— Ugy féltem a várostól a gyereket, Károly — szokta volt mondani. — Nagyon egyszerű, jó lélek az én Titusom, de könnyen befolyásolható és különösen az asszonyokkal való bánást nem tanulhatta meg itt. Mi lesz vele a városban?

Én mindig vigasztaltam Negrunét, hogy nem olyan a város, ahogy azt ő elképzei, no meg Tit sem esett éppen a feje lágyára. Jóeszű gyerek ez, aztán tudja, hogy mire tartsa magát. A vármegye leggazdagabb földesura lesz s ha egy kicsit nekidurálja magát, bizony még képviselő is lehet belőle idővel...

De az anyát nem lehetett megnyugtítani. Mintha csak előre érezte volna, hogy a fiu élete egy asszony kegyetlenségének és kapzsiságának esik áldozatul... Előbb le akarta beszélni a fiút arról, hogy egyetemre iratkozzon be, de amikor látta, hogy ezzel a fiu reményeit és vágyait áldozná fel, belenyugodott, csak azt kötötte ki, hogy Tit velem együtt jöjjön a városba, hogy együtt lakjak a fiuval és vigyázzak rá.

Tudtam, hogy nagy felelősséget vettem a vállaimra, de akkor hittem, hogy elháríthatok mindent veszedelmet Tit utjából. Egy tizenennyolcéves fiu még gyerek, gondoltam s a legjobb, ha megismeri a nők közötti különbséget. Beszéltem neki a veszedelmekről, melyek a fiatalemberek egészségét fenyegetik s miután a körorvos barátom is kiiktatta a fiút, már csak az volt hátra, hogy a városban megfelelő társaságot találjak számára. Ez sem volt nehéz, hiszen az egyetemi pajtások bejáratosak voltak a legjobb családokhoz és örömmel láttam, hogy Tit milyen hamar leveti félszégességét s hogy udvarolgat az előkelő kisasszonykáknak, milyen kitűnően mulat a majálisokon és, hogy mennyire kedvelik a lányok.

Minden héten levelet irtam az anyjának, amelyben beszámoltam

városi életünkről. A Negru-család közbenjárására az egyik ügyvéd-rokonuknál kaptam állást, de főkötelességem az volt, hogy Titre vigyázzak. Minden lépéséről beszámoljak s a hazuról érkező pénzt kezeljem. Igaz, hogy Negruék bőségesen megfizették a fáradozásomat, de én, Isten látja lelkemet, nem a pénzért tettem, hiszen ugy szerettem a gyereket, mintha fiam lett volna.

Egy nap Negrutól azt az utasítást kaptam, hogy mondjam fel a hónapos szobát, szüntessük be a vendéglői kosztot és keressünk a városban valamelyik uricsaládnál ellátást.

Vidáman kezdtünk neki a keresésnek, előbb apróhirdetéseket böngésztünk, majd az ablakokba tett cédulákat figyeltük. Rengeteg helyen próbálkoztunk, míg egy napon ennek a háznak az ablakában megpillantottuk a kis cédulát: „Két férfi számára különbejáratu garconlakás kiadó...”

A vidám öreg ház nagy kertjével, szőlőlugasával első pillantásra megtetszett nekünk. Etel, hogy még jobban biztosítsa ottmaradásunkat, mindjárt ebédre invitált bennünket. Az ebéd, mondanom sem kell, hogy kitűnő volt. A ház asszonya s a jó bor pedig olyan vidám hangulatot varázsolt körénk, hogy nagyon jól éreztük magunkat. Már a feketekávénál észrevettem, hogy Etel asszony tekintete hosszan és fürkészően mélyed a szemembe. Ha töltöttem a poharába, a kezünk észrevétlenül összesimult s én úgy éreztem magamat, mint az a diák, akire először mosolyog egy primadonna. Most már elmondhatom, hogy nagyon szerelmes lettem Etel asszonyba. Nem tudnám magam sem megmagyarázni, mi az, ami olyan tikkasztóan vonzóvá teszi ezt a nőt, aki nem is fiatal már, nem is szép és mégis hosszú időre letudja kötni a férfiak érdeklődését. Voltaképpen ez a szó, hogy: „érdeklődés” nem fedi azt a vak mindent feláldozni tudó szenvedélyt, amit Etel asszony iránt érez az a férfi, aki egyszer a búv körébe jutott.

Másnap beköltöztünk az új lakásba. S ez időtől kezdve egy látszólag csendes és eseménytelen, de valójában viharos és izgalmakban gazdag életet éltem. Etelt lestem, mikor lép ki a szobájából, mikor megy le a kertbe, mikor indul sétára s ha csak tehet-

tem, hozzá csatlakoztam. Ő észrevette érdeklődésemet és pajzán kedveskedéseivel, csipős tréfáival szította bennem a tüzet. Ebben az időben keveset foglalkoztam a fiúval s most utólag látom, milyen tehetetlen bábuk voltunk annak az asszonynak a kezében. Ki gondolhatta volna azt, hogy ez a sátáni nő csak azért kacérkodik velem, hogy közben magához láncolhassa a lobbanékony, naiv gyermekifjut? Pedig ez történt. Etel ezer apró figyelmeskedéssel tette kellemessé az életünket. Reggelenként friss virágot találtunk a szobánkban délben kedvenc ételeink kerültek az asztalra, este, ha fáradtan jöttem haza, meleg fürdő várt. Leszakadt gombjaimat titokban fölvarrta, ingeimet javította s játszint parfümjének szagát ott éreztem az ágyam párnáin. Nem csoda, ha elfásult, vén agglegény szívem kivirágzott. Tittel meg voltam elégedve, nagyon szorgalmasan tanult ebben az időben, néha egész éjszakát töltött a ház tulsó végén levő nappaliban s csak hajnalfele botorkált be sápadt, kimerült arccal.

Boldog esztendőök voltak azok. Etel nagyritkán mégis jó volt hozzám s ilyenkor csodálatosan szépnek láttam a világot. Szerettem az embereket, még a férjet is és a kis doktort, aki szintén albérlő volt s akiről sejtettem, hogy szintén szerelmes Etelbe.

Egy nap a szobámba lépve, különös látvány tárult elém. Tit az ágyon ült és ólomszürke arccal meredt maga elé.

Megdöbbenve léptem hozzá. Hiába faggattam, nem beszélt, csak ült mereven, félájtan, nehezen lélegzett és a pupillái félelmetesen nagyra tágultak.

Orvost akartam hívni. Ekkor megszólalt, de alig ismertem a hangjára, olyan rekedt és idegenszerű volt...

— Hagyd, Károly — mondotta —, majd elmulik. Most csak arra kérek, hogy ne faggass és néhány napig hagyj magamra.

Ezt a kérését nem teljesítettem. A fiu annyira magánkívül volt, hogy attól tartottam, valami örültséget követ el...

Egy hétig nem mozdult ki a szobájából. Leveleket írt, majd összetépte őket. Nem evett és alig aludt.

Ekkor ébredtem rá, hogy már régen kisiklott a kezeim közül

s csak megszokásból, vagy a szülők iránti tiszteletből türi, hogy látszólag még mindég gyámkodjam fölötte.

Egy éjszaka aztán mégis beszélni kezdett. Elmondotta, hogy két esztendő óta viszonya van Etellel. Az asszonyt jobban szereti az életénél és elhatározott szándéka volt, hogy feleségül veszi. Vétlenül azonban különös dolgokat tudott meg és ekkor nyomozni kezdett Etel multja után. Az, amit megtudott, összetörte, de a szerelmén mit sem változtatott.

Amíg ezt a vallomást hallgattam, hirtelen úgy éreztem, hogy elhagy az erőm. Hideg veríték verte ki a testemet s mint akit ököl-lel fejbe vágtak, csak ültem kábán és egyetlen szót sem tudtam mondani. Ahogy azonban a fiu tovább beszélt, észrevettem, hogy rémületem alaptalan volt. Tit mit sem sejtett az Etellel való kapcsolatáról. Egy pohár vizet ittam és most már sokkal nyugodtabban, feszült érdeklődéssel hallgattam a fiu szakadozott vallomását.

— A gyermek nem a férjéről van — mondotta Tit. — Etel leánv-korában egyik asszony-nővérénél nyaralt egy nyáron. A csinos sógor, vagy talán a Mogyorossy-hirtok nagyon megtetszett neki s így történt, hogy amikor Sanyika megszületett, Mogyorossy Barna megírta végrendeletét, amelyben keresztfiát tette meg általános örökösének. Természetesen mindez nagy családi botránnal járt. Mogyorossyné az uccán verte el hugát s csak az édesanyjuk koporsójánál békült ki vele. Etel ekkor férjhez ment jelenlegi férjéhez, aki szép hozományt kapott s hálából adoptálta a gyermeket.

— Ebben a dologban nincs semmi különös — nyugtattam meg a fiut. — Az bizonyos, hogy Etel asszony háta mögött viharos mult van, de ilyesmiért az ember nem esik kétségbe, legfeljebb felmondja a szobáját és új lakást keres...

— Igen, ezt fogom tenni — mondta Tit.

És itt maradtunk. A ház levegőjében van valami bomlasztó, er-nyesztő méreg, amittől nem lehet szabadulni. Az ember elgondolja, hogy el fog menni, de aztán lassan minden elsimul, télre tavasz jön, tavaszra nyár és az ember azt veszi észre, hogy újra maradt. Valami korlátnélküli szabadság állapotát élvezi itt az ember. Nin-

csenek előítéletek. Nincsenek erkölcsi gátlások, csak egy hallgatólagos megállapodás van, mely vakká teszi a férjet, megalkuvásra készíti az orvost, csak éppen Tit számára nyújt hazug, de boldogító illuziókat...

Nyolc éve vagyok itt ebben az elátkozott házban. Azóta Tit szülei meghaltak s ő kézhez kapta a vagyonát. Ez az ötmilliós vagyon négy esztendő alatt a felére apadt le. Tit egymásután adja el a földeket, szántókat s az értük járó pénz úgy foszlik szét lassan semmivé, mint a füst. Itt nem számolunk, nem gondolunk a holnapra. Kicsit dolgozunk, szórakozunk és örülünk az életnek. A múlt évben Tit autót vett Etelnek és ő minden reggel autón megy a piacra. Évente egyszer-kétszer Tit és Etel elutaznak Olaszországba, Svájcba. Küldenek néhány szép anizxot és ilyenkor a férj, a kis doktor, meg én, hárman ülünk a kertben, csendesen beszélgetünk róluk. Találgatjuk, vajon most merre járnak, mit csinálnak. Aztán eltelik az a pár hét és Etel újra itt van közöttünk. Frissen, lebarnulva, ajándékokkal megrakódva. Senkiről sem feledkezik meg, mindenki megkapja a maga részét. Ilyenkor újra tele van vele a ház, a cselédek friss és izletes ételeket raknak az asztalra. Újra felhangzik a kacagás és mi érezzük, hogy nincsen több ilyen asszony a világon, mint Etel..."

Közben egészen besötétedett. Az uccai villanylámpák fénye bevilágított a szobába s az öreg cigarettája, mint egy kis izzó virág piroslott a sötétben.

*

Egy félévvel később, amikor már csak nyugtalanító, távoli emlékként élt bennem az Etel asszony háza, egy rövid kis ujsághír ötlött a szemembe:

„R. Sándor 12 éves diák házuk padlásán felakasztotta magát. Az öngyilkosság oka ismeretlen”.

Mit láthatott Etel asszony fia, hogy nem tudta egy életre magával vinni a terhet? Oh, ha a szegény, öngyilkos kis diákok beszélni tudnának...

A vén zsugori

Mindenki ismerte a Marosmentén az öreg Mezei Marci bácsit. Furcsa ember volt az istenadta, kit nyomorban eltöltött fiatalkora után egyszerre csak üzöbe vette a szerencse s attól kezdve úgy meghajszolta, mint az agarak a fáradt nyulat.

Szörnyű nagy iram volt ez és az öreg Mezei Marci nem érzett örömet miatta. Vagyona olyan ijesztő mértékben növekedett, mint a palackból elszabadult mesebeli szellem, melynek nem tudott parancsolni, mely fölébe került és fenyegető szorítással fojtogatta. Babonás idegenkedéssel döbbsent erre a félelmetes sokszorozódásra. Olyan a vagyon, gondolta, mint a bacillus: önmagától szaporodik s maholnap kitúr a saját házamból. Valamikor gyalog vándorolt egyik falutól a másikig, hóban-fagyban, vakmelegben, mert nem volt pénze, hogy a fuvarát megfizesse. Egy fekete kenyeret, pár darab hagymát, száraz sajtot vitt magával s örült, ha péntek este jutott husleves az asztalára. Hogy miből élt? Hát kereskedett csonttal, ronggyal, vetőmaggal, kocsikenőccsel és mindennel, ami eladni való akadt.

Egyszer aztán egy nagy tétel bort vásárolt. Ezen annyit keresett, hogy házat vehetett volna a nyereségből, de ő nem tette ezt, hanem újra vásárolt. Háborus idők jártak, csodálatos keletje volt mindennek. Mire eladta a portékát, háromszorosra szökött az ára. Újra nyert és nyert. Elragadta a láz, egyszerű eszével nem értette a dolgok mély vonatkozásait, de volt üzleti érzéke és mindig tudta, mikor kell venni és eladni, mikor kell megállani és várni az alkalmas pillanatot. Minden sikerült. Amihez nyult, arannyá változott a kezében, de életmódján nem változtatott. Mintha a nyomorgó esztendőök guzsba kötötték volna a kezét, reszketett, ha egy krajcárt ki kellett adnia. Felesége sápadt, kiszikkadt kis öregasszony, vele

nyomorgott egy külvárosi sikátor dohos udvari szobájában, még akkor is, amikor a főtéri palota házbéreiből hercegi módon élhettek volna. Amikor az ingatlanok értéke elérte a mélypontot, az öreg Mezei Mór elkezdett vásárolni. Házak, telkek, uccasorok, villák és magánpaloták tömegeit jegyezték a telekkönyvbe Mezei Mór nevére.

Ő pedig korán reggel kelt, hogy a város másik végén levő mézsárosnál vásárolhasson, mert az olcsóbban árulta a marhaszeggyet, amiben az öreg egykori vágyálmának megtestesülését szerette.

Régi, kizöldült üherciherében, egy kopott, görcsös bottal kezében sietett célja felé, míg saját palotáinak ablakából daloló szobalányok rázták fejére a poros rongyokat.

Mikor egy nap kis noteszében lapozgatva arra ébredt, hogy nem tudja többé, milyen nagy a vagyona, abbahagyta a gyűjtést. Értékpapirjai, kötvényei, ingatlanjai, mint egy lédércnyomás feküdtek a mellére. Az embert megcsalhatják, meglophatják és nem is tud róla — gondolta melankólikusan — és korán lefeküdt aludni, hogy ne pazarolja a villanyt.

Egy nap arról értesítették Mezei bácsit, hogy Clevelandban elhunyt testvérbátyjától hatalmas vagyont örökölt. Ez a hír végleg elszomorította. Érezte, hogy az arany fogja megölni, mely szörnyű méregként fölhuzódott az ereibe, a szívébe, a vérébe itta be magát. A pénzt gyűlölte és imádta, féltette, mint egy szenvedélyes szerelme félt a férfi, kívánta, mint az ópiumszívó kívánja a mérget, amelyet pedig gyűlöl, mert tudja, hogy halálos ellensége.

Meghajlottan járt a pénz irtózatossá válásával a hátán. Sokszor fel akart lázadni, ledobálni magáról a terhet s mint egy eszelős, szétdobálni mindent a nincstelenségnek, a nyomorultak közt, akiknek tekintete úgy rémlett neki, kíséri, mint éhes farkasok figyelő szeme a hómezőkön bolyongó vándort.

A pénz pedig gátat tört áradatként hömpölygött hozzá. Házak jövedelmei, kölcsönök kamatai, osztalékok, gyárak, melyeket nem is látott, malmok, kőbányák ontották a pénzt.

Fuldoklott. Nem tudta, mit csináljon a pénzzel, nem tudta, mennyije van s ez a gondolat gyilkos ijedelembe ejtette. Éjszakánként számok cikkáztak égő agyában, lihegve hanykolódott a párnán.

felesége valami rabszolga-alázattal a szemében, halk eszelősséggel nézte a férjét. Nem értette, hogy a pénz megkerült rohanása miért üldözi őket? Ugy tekintette az egészet, mint egy rossz varázslatot. Az asszony kiválogatta a kisebb értékű pénzdarabokat és abból gazdálkodott szűkösen, beosztással. A nagy pénzeket eldugta a szekrénybe a vásott fehérnemű alá.

Gyermekek sohasem voltak, a rokonok, gazdag emberek, kicsit szegénylettek az eszelős házaspár furcsaságait, de végereményben nem nagyon haragudtak miatta. Többször próbálkoztak megközelíteni őket, de nem sok sikerrel. Az asszony hallgatag volt s mint egy eltompult, fáradt igavonó, csak bólogatott a hozzá intézett kérdésekre, a férfi türelmetlen, mogorva zsörtölődéssel viszonzta a rokoni kedveskedéseket.

Egy alkalommal egy kétségbeesett sorsjegyügynök fogta meg az öreg Mezeit. Fiatal, beteges, sápadt alak volt, arcán a nélkülözések letörölhetetlen stigmájával. Hiába utasította el magától az öregember görcsös kétségbeeséssel, az ügynök csak nem tágitott, beszélt kézzel-lábbal, magyarázott, esküdözött, hogy nyerőszámjai vannak, könyörgött, rábeszélt, esdekelt és gorombáskodott.

— Miért nem veszi meg maga, ha biztos benne, hogy nyerő szám? — kérdezte az öreg.

— Mert nincs pénzem, kérem, én a jutalékokból élek és ha estig el nem adok öt sorsjegyet, menthetetlenül kitesznek a lakásomból.

— Nincs rá szükségem — vont vállat az öregember s valami gonosz kíváncsisággal leste a fiatalember vergődését...

— ...Talán magaddal akarod vinni a pokaiba a sok pénzedet? — ordított magából kikelten a fiú. — Belefulsz az aranyodba, vén zsugori, félláhbál a sirban vagy már, talán a halál angyalának gyűjtögetsz?

Reszketett, arcán verejtékcseppek gyöngyöztek, szemeiben vészes, beteg fény cillogott.

Az öreg Mezei elsápadt, zsebébe nyult:

— Mibe kerül egy sorsjegy? — kérdezte.

A fiú elcsodákozva, lehiggadt hangon, erőltetett nyugalommal mondotta meg az árát. Mezei kifizette, megnézte a számot és fel-

jegyezte a noteszébe. A fiu már indulni készült, amikor az öreg utánaszólt s átadta neki a sorsjegyet.

Vagy két héttel később Mezei az ujságjában lapozgatott, felesége harisnyákat stoppolva ült a szobában. Egyszerre az öreg kezéből kihullt a lap és ő kimeredt szemekkel, tátogó szájjal, nyöszörögve hanyatlott hátra karosszékében.

Az asszony rémülten rohant férjéhez, aki pillanatokkal később elvesztette eszméletét. Orvosért üzent, majd néhány férfiszomszéd segítségével ágybafektették, ecettel dörzsöltgették, élesztgették az öreget s míg az orvosra vártak, az öregasszony megkereste az ujságot s könnyes, rövidlátó szemeivel rámeredt a kiáltó nagybetűs címre, mely tudatta, hogy a 12.485 számú sorsjegy tulajdonosa, egy szegény, tüdőbeteg sorsjegyügynök, nyerte a tízmilliós főnyereményt.

Az asszony zokogva darabokra tépte a papírt s leült a férfi ágya mellé, fonnyadt arcára szorítva annak öreg kezét.

Az öreg Mezei betegségének hírére a rokonok öszinte igyekezettel próbáltak résztvevő arcot mutatni. Tudták, hogy nemcsak a város, de a megye egyaránt szemmel tartja őket s az irigység hiuzszemekkel figyel minden cselekedetükre.

— Hozassunk egy híres pesti professzort — mondta az egyik unokaöccs az egybegyűlt családnak —, a legdrágább és leghíresebb professzor legyen, akkor talán látni fogják, hogy nem olyan sürgős számunkra az ügy...

— Drága kis multság lesz — vetette közbe a felesége.

— Annyi baj legyen, majd beszámítjuk a reprezentációs költségekbe, különben is telik abból az ötszázmillióból.

A családtagok gondterhelten néztek egymásra, azután megszólalt egy másik rokon, egy köpcös, pirospozsgás férfi, aki jónevű ügyvéd volt s aki már az örökségre való tekintettel vette el a Mezei Mór unokahugát.

— Semmi kifogásom ellene, ha egy nagyhirű tanárt hozatnak le, de van egy kikötésem: ha a tanár Marci bácsit megmenti az életnek, úgy a költségeket őrajta kell bevasalni, ha azonban, Isten

ments, minden igyekezetünk dacára is meg találna halni, úgy az orvosi költségeket mindannyian az örökség arányában fizessük.

Miután ez az indítvány általános tetszés mellett elfogadtatott, távirat ment Budapest leghíresebb sebészprofesszorához, aki két nappal később egy fölötte súlyos és kockázatos műtétet hajtott végre a betegen.

Az operáció sikerült, az öreg állapota napról-napra szemlátomást javult. Felesége boldogan sürgött-forgott körötte özönvizelőtti furcsa ruháiban. A rokonok sorban megjelentek a tiszta lelkiismeret tudatával a beteglátogatáson. Az öreg is engedett valamit zárkózott mogorvaságából, elbeszélgetett unokaöccseivel s a gyerekek hogyléte iránt érdeklődött. Egy hónappal később már rövidebb sétákat is tett az udvaron. Sütkérezett a tavaszi napsugárban, amikor egy napon váratlan körülmények között beállott a drámai fordulat. Ebédutáni kellemes hangulatban üldögélt a karosszékében, amikor dr. Fekete József ügyvéd s két nőrokon kopogtattak az ajtón. A vendégek helyet foglaltak s az ügyvéd csakhamar a tárgyra tért, elmondván az öregnek szerencsés megmentése előzményeit.

Mezei Mór látszólag nyugodtan hallgatta az ügyvéd fejtegetéseit a rokonok aggodalmáról és a híres professzor meghívásáról, majd egyszerre közbevágott:

— Mit fizettetek a tanárnak? — kérdezte.

— Százezer lejt — felelte az ügyvédrokon, hiszen a Mezei bácsi élete nekünk ennél sokkal többet ér.

— Mit? Százezer lejt? Rablók! Fosztogatók! Bolondokházába veletek! — ordított a dühtől elkékülve az öregember. — Kutyák vagytok, kutyák, rablók, zsiványok — hörögte, aztán élettelenül lehuppant a székbe s melléből hörgő hangok törtek elő.

Az ijedt rokonok s jajveszékelő felesége hozzárohantak, de már mellére kókadtt a feje.

Percek múlva megérkezett az orvos, aki már csak halálát állapíthatta meg.

Mikor megcsinálták a hagyatéki leltárt, kiderült, hogy Mezei Mór vagyona meghaladta az ötszázmilliót.

— A szíve ölte meg — mondta az orvos.

— Dehogya a szíve! Az az átkozott pénz — zokogta a felesége.

Kevély

A Liliom-uca tájékán, ezen a fülledt nyári estén halk és panaszos füttyszó hasított bele a csendbe. A bágyadt, hívó hang úgy hatott, mintha egy eltévedt madár hívta volna társát valamelyik rozszant eresz alól. Kisvártatva válasz is érkezett s a vidám trillázó hangok stakkatójába, mintha valaki biztató jeladást füttyölt volna a rosszul világított, külvárosi házak rejtegető árnyéka mögül.

Az égen komor, fekete fellegek vonultak át, távoli dördülések vihart jeleztek. A pislákoló fényű uccai lámpást megingatta egy szélroham s a remegő telefonhuzalok magasságában himbálódzó fény olyan volt, mint egy vergődő beteg csillag.

Fémtárgy csillant az imbolygó fényben, majd vörös hajtól övezett kemény, fiatal arc bukkant fel egy kerítés tövéből.

Megint felhangzott a panaszos füttyszó, majd gyorsan közeledő léptek halk zaja hallatszott. A vöröshaju feszülten figyelt.

— Itt vagy Kevély?... — hallatszott ezután közvetlen közelről.

— Igen, itt vagyok! — mondta a fiú — és segített kikászolódni a drótkerítés résén befurakodó társának.

Az ujonnan jött nehezen lihegett, hosszú karjaival törülgette verejtékes homlokát.

— Azt hiszem kezdhethük — mondta nyersen. — Az öregasszony alszik, ezenkívül süket, mint egy ágyu. A sublod felső fiókjában őrzik a dohányt. Az ablak a konyhába nyílik. Mellette van a kamara is. Sonka oldalas, meggyás, döggel lóg benn, inkább mi együnk meg, mint az egerek. Lódulj.

A vöröshaju kamasz szemei megcsillantak a sötétben. Szorosabbra vonta derekán a szíjját, azután egy vadmacska ügyességével nesztelenül és fürgén mászott át a kerítésen. Mint egy gyors fekete árnyék, csakhamar eltűnt a bokrok között.

Ebben a percben a felhőket egy villám fénye hasította ketté s a lila fényben tisztán látszott a kis ház, riadtra tárult két ablak-szemével.

Ismét villámlott, utána csattanás és távoli dörgés mély moraja hangzott. Egy szélroham hangos robajjal csapta be a nyitott ablaktáblákat s az üvegdarabok csörömpölve hullottak a földre.

Kevély egyetlen lendülettel bent termett a kis kamarában. A szoba fulledt melege és sajátságos birsalma illata olyan ismerősnek tűnt fel előtte, hogy hirtelen gyermekkorának elfeledett emlékei tolakodtak emlékezetébe.

Lábujjhegyen, óvatos léptekkel igyekezett a szoba felé, melynek egyik sarkában, mint fehér vitorlás fekete hajó magasodott az ágy. Szemben a sublod állott s Kevélynek hirtelen úgy tűnt fel, hogy egy porcellán Krisztus áll rajta, két csokor papírvirág között s jobb kezével vérző, piros szívére mutat.

Kinyújtotta kezét a fiók felé, de hirtelen egy távoli álom emlékfoszlányaként pinceablakot látott, mely előtt siető lábak suhannak el. Mindenféle lábak, apró kis női cipők csokorral áttört selyemharisnyával, finom kamáslis férfi cipős lábak, dagadt bokáju, cugoscipőbe bujt, csoszogaléptű munkásasszony és tejesasszonylábak... a lábak egész csodálatos világa. Volt közöttük siető, tétován botorkáló és táncosán lihegő, keményen dobbanó, mint a katonák és rendőrök lába. Mindezt egy kis vöröshaju fiú figyelte a szoba mélyéből, majd elunva a különös játékot, egy székre kapaszkodott, hogy elérje a sublod tetejét, ahol sárgaréz-tartóban állott a fehér cukor.

Már hallotta is a komolyarcu édesanyja hangját:

— Mit csinálsz, Janika? Ha megeszed, nem lesz a kávéba cukor. Nem szabad lopni, Janika — mondta — és csontos két karja közé fogta a fiúcskát. — Egy pillanatig kimondhatatlan gyöngédséggel ringatta, aztán mintha megbánta volna az áruló szeretetet, mosolytalan, sötét arccal tette le a gyermeket a konyha kövére.

— Mindjárt itthon lesz apád — tette hozzá — és kavargatni kezdte a tűzhelyen rotyogó ételt.

Kevély még emlékszik rá, hogy ezeknek a szavaknak milyen

félelmetes jelentőségük volt akkoron. Az éjszakai álom fogvacogtató rémekkel népesült be és mindegyik rém az édesapa arcát viselte. Ritkán járt haza, de akkor emlékezetessé tette a napot a család számára. Kevély csak nagy, könyörtelen szűrös kezére emlékezik, mellyel annyiszor nyult az ágy alá, hogy a remegő kis férgeket, a félelmükben lapuló gyermekeket előhalássa.

Kevély hirtelen érezte, hogy erőt vesz szívéen a félelem. Megrázta magát, mint a kutya, megdörzsölte a homlokát és igyekezett biztonságot hazudni magának.

Zajtalan, gyakorlott mozdulatokkal dolgozni kezdett.

A rozoga záruk engedtek a leggyengébb nyomásnak is. A fiókok recsegve tárták ki dohos illatu fekete ölüket. Kevély keze értelmetlen módon reszketett, amikor a puha vásznak között egy imádásos könyv kemény lapjai mellett kitapintotta a pénzeszacskót.

Szaladni szeretett volna és íthagyni a zsákmányt. Zavart volt, a fiókok valami bensőségesen ismerős, dohos illatot árasztottak s a tárgyak szeretettel simultak a kezéhez.

Kevély gyors mozdulattal zsebébe gyűrte a pénzeszacskót s aggodó pillantást vetett az égboltra, melyen cikázó villámok kergettek egymást.

A szoba hirtelen fénnel telt meg s egy vakító villanás görögtűzében Kevély fehérruhás alakot látott közeledni. Egy pillantása még elfogta a mélyen árkolt fekete szemek horzadó tekintetét. Azután ismét sötétség lett. Kevély remegő kezével kését kereste...

Kint megeredt a zápor. Szél csapkodta az üres ablaktáblákat, a függöny felduzzadva libgett, mint egy fehér zászló.

A fiu hirtelen az ablaknál termett, de ugyanakkor éles ütést érzett a fején. Szédülést érzett. A kert elérhetetlen messzeségben terült el az ablak alatt. Már nem is kert volt, hanem zugó habu tenger mély, fekete örvényekkel. Kezében szorongatta a kést s amikor a fehérruhás alak közel került hozzá, egy pillanatra kedve jött, hogy megmártsa pengéjét a bordák közötti gyenge husban, de keze nem engedelmeskedett akarátának. Amikor az asszony eszelős dühvel tépázta szakadt ingét, vásott ruháját s amikor begörbített csön-

tos ujjával az arcát marta, sebezte — Kevély, mint akit megbabonáztak, mozdulatlanul tűrte. Nem védekezett. Mintha egy távoli ismerős hang csendült volna fel hensejében, zavartan, félszegen figyelt és nem értette saját magát...

— Gazember, gyilkos! — hallotta a vén asszony sziszegését... Nesze neked, más ember lakásába betörni. Ujabb pofon csattant Kevély arcán, akit ez az ütés magához térített. Hirtelen egy erőteljes lökéssel ellődította a reá csimpaszkodó fonnyadt testet smárkint loholt a nyári záportól feláztatott kert tócsái között. Az eső átáztatta testén a ruhát s ez különös üdítő jó érzéssel árasztotta el nekirugaszkodott tagjait. Átbujt a kerítés drótsövényén, érezte egy kiálló tüske szurását, de nem törődött vele. Riadt tekintettel ke-reste társát, de az nem volt látható.

— Ezt is elmosta a zápor — dőnnyögte magában — és nesztelenül tovább suhant az alvó házak között...

II.

Azon a verőfényes délelőttön Kevély másodszor látta viszont a rendőrkapitány elegáns alakját. Az előző napi kihallgatás tanulságai láthatólag mély benyomást tettek Kevély lelkére, mert amikor két markos rendőr újra a kapitányhoz vezette, nagyon megtörtnek és megalázottnak látszott. Élénkszinü bőrén csak úgy lángoltak vörös szeplői, rendetlenül nőtt haja kuszán a homlokába lógott. Sebhelyek és karcolások nyomai harázdálták sovány arcát, melyben két nyugtalan tekintetű, aranybarna szem csillogott.

Dróttal összefűzött cipői éppen olyan agyagosan merevek voltak, mint a rongyá fozlott nadrág és kabát, mely nyurga testét takarta.

— Kerekes Péter, — hangzott a kapitány barátságos, mély hangja — beismeri, hogy augusztus tizről tizenegyedikére virradó éjszaka betört özvegy Csutka Ferencné Réti-ucca 12. számú lakásába és ott feltörte az almárium fiókjait, majd kivette az özvegy kétszáz pengőt kitevő vagyonát, amit egy himzett zacskóban tartott? Ezután sulyosan bántalmazta özvegy Csutka Ferencnét, neki-lökte az ágy lábának, úgy hogy az hét napon tul gyógyuló sérüléseket szenvedett?

— Beismeri? — ismételte meg nyomatékosan.

— Igen kérem, beismerem — hallatszott a fiu. tétova hangja.

— Helyes — mondta a kapitány — és kicsit megenyhült arccal írni kezdett. Tolla halkan sercegett a papíron.

E pillanatban a szoba egyik homályos zugából különös hangok hallatszottak.

Kevély odafordult s csak most vette észre, hogy kopott, rongy-csomóként egy öregasszony kuporog a padon. Arcát egy fekete szélű zsebkendőbe temette s csak a válla rángásából, meg a fekete kendős fej reszketéséből lehetett látni, hogy sir. Vékony csuklója olyan volt, mint egy kopasz faág és a sirása is az öregek vigasztalan, mély szomorúságát árasztotta.

Derecskey kapitány e pillanatban türelmetlenül pillantott fel aktái közül.

— Ne sirjon, jó asszony, a pénze megkerült, a tetteit elfogtuk.

Az öregasszony ekkor felállott és habozó léptekkel előre botorkált. Kisírt szemében kemény elszántság tükröződött.

— Kapitány ur, — mondta panaszos hangon — tőlem nem lopnak el semmit.

— Mit mond? — kapta fel fejét a kapitány — és szemei tágra meredtek a csodálkozástól.

— Azt mondom, kérem, hogy tőlem nem raboltak el semmit.

Kis fekete kezei görcsösen összefonódtak és szuros pillantásával a meghökkent kamasz arcát fürkészte, aki zavarodott tanácstalansággal nézett maga elé.

— Asszony, maga megőrült, vagy azt hiszi, hogy bolonddá teheti a hatóságokat? — csattant fel a kapitány hangja.

— Itt van a jegyzőkönyv és itt a feljelentés.

Még egyszer átfutotta a sorokat és borotvált arcát a harag piros hulláma öntötte el.

— Vigyázzon magára, mert hatóság félrevezetése miatt olyan pert akasztok a nyakába, hogy megemlegeti. Miért akarja letagadni a vallomását? Rokona a fiu?

Átható tekintettel méregette az előtte álló két embert.

Az öregasszony lehorgasztotta barnakendős fejét, aztán csak ennyit mondott:

— A fiam.

Egy pillanatra csend támadt a szobában. Még a közömbös arcu örök is felfigyeltek. Kint, a derült ég kékjén, kiterjesztett szárnyal madarak keringtek s valahonnan hársfa illatot hozott a szél.

A kapitány sokat látott, fáradt pillantása végigsiklott az előtte állókon s a hangja sokkal halkabb volt, amikor megszólalt:

— Hiszen maga Csutka Ferencné, a fiu pedig Kerekes.

Mint aki előre tudja a választ, úgy bólintott az asszony felé, aki sietve válaszolt:

— A fiu az első embertől való, akivel nem voltam megesküdvé.

A vádlott, aki eddig mereven állott, hirtelen megmozdult. Sóvány, szeplős arca zöldes szürkének látszott s tágra meredt szemének pillantása az öregasszony arcán függött.

Hirtelen, mintha mondani akart volna valamit, kinyitotta a száját, majd ismét becsukta. Az arcán fájdalmas rángás vonaglott át.

— Az ugy volt bíró ur — tört ki az asszonyból a vallomás —, hogy az én jó, szelíd, becsületes uramat elvitték a háboruba. Csak a jó Isten tudja, mennyit küzködtem a gyerekekkel. Nappal mosni jártam, éjszaka vendéglőben mosogattam, csak hogy embert nevelhessek az egyetlen fiamból. Ugy volt, ha haza jön az emberem, megesküszünk a törvény előtt is, a pap előtt is, hogy ne legyen hitetlen a gyerek.

— Mennyit imádkoztam, hogy kerüljön haza az emberem, azt se bántam, ha sebesülten, ha nyomorékon, csak élve kerüljön vissza hozzánk. Hát meg is hallgatták az imámat, de nem az égből, hanem a pokolból, mert aki hazajött, az már nem ember volt, hanem a megtestesült sátán.

— Bíró ur — zokogott az asszony s a visszaemlékezés keserű könnyei végigpereregtek barázdás arcán —, csuffá tették szegényt. Egy gránátrobbanáskor összeroncsolódott az alsó teste. Egy évig feküdt a kórházban s amikor haza került, azt mondta: „Engem

csuffá tettek, de te nem fogsz bolondot üzni belőlem, mert akkor megfojtalak".

— Nem voltam már fiatal, meg a munka is megviselt, szerettem is, hiszen a gyerekeim apja volt, élhattünk volna együtt, ahogy más szerencsétlenek. De ő, mintha csak a sátán ingerelte volna, nem hitt nekem. Utánam leskelődött, hirtelen elibém toppant este az uccasarkon. Gyanusított, hogy legényekkel szórakozok s egy éjszaka arra ébredtem fel, hogy konyhakéssel a kezében felibém hajol és úgy nézi az arcomat.

— Én csak feküdtem, már azt sem bántam volna, ha hirtelen belém döfi a kést. Megakartam halni, hiszen semmit sem várhattam már az élettől. Ekkor a gyerek álmában felnyögött és én éreztem, hogy veri ki a hideg veríték a testemet. A szívem elszorult s éreztem, hogy a rémület előbb végez velem, mint a kés.

— Akkor az a szerencsétlen ráborult az ágyra és elkezdett jajgatni, zokogni, tépte a haját, verte a mellét, szétmarcangolta az ágyneműt és egyre azt hajtogatta: Mit tettetek velem?

— Én felkeltem az ágyból, világosságot gyújtottam, ruhát kaptam magamra. Aztán megcsókoltam a kis fiamat és kiszöktem a házból.

— Biró ur, esküszöm az élő Istenre, nem az életemet féltettem, de nem akartam, hogy a szerencsétlen, aki annyit szenvedett, hőrtönbe fejezze be az életét.

— Azontul már csak egy vágyam volt: pénzt gyűjteni a gyerekeknek. Dolgoztam hajnaltól vakulásig. Vállaltam viccházxmesteri állást, szappannal házaltam, mostam a kórházi betegek szennyését, voltam piaci árus. Éheztem, fagyoskodtam és gyűjtöttem a garast. Két évvel ezelőtt mentem férjhez az öreg portáshoz. Csutka Ferenchez. Tudtam, hogy gégerákja van s nem élhet tovább egy fél évnél. Amikor meghalt, együtt volt a kétszáz pengő, meg az a kis ház is nekem maradt a Liliom-uccában. Akkor azt mondtam magamnak, most pedig megkeresed a gyereket, átadod a pénzt és csak azt kéred, hogy vele maradhass, hogy főzhess rá, kimoshassad az ingét.

— Biró ur — jajdult fel hirtelen s lázasan tüzelő tekintete kö-

nyörgőre vált. — A fiam nem bűnös, ő nem rabolt, csak azt vette el, ami ugyis az övé volt. Könyörgők, bocsássa szabadon a fiamat!

— Nézzen rá, bíró ur, gyermek még, legyen irgalmas hozzá, ő nem tehet semmiről. Az uccán nőtt fel, rossz társaságokba keveredett. Ne ítélje el bíró ur...

A rendőrkapitány a határozatlan emberek zavarodottságával kezdett lapozni a jegyzőkönyvben. Szégyelte gyengeségét s ismét magára öltötte a hivatalos emberek merev álarcát, melynek védelmében személytelennek érezte magát.

Nem szerette, ha emberi belátásra és igazságérzetére hivatkoztak. Ilyenkor úgy érezte, hogy maga is tehetetlenül vergődik a bürokrácia utvesztőiben s ha nem kapaszkodik meg erősen a közönyösség védőfalán, elveszti azt a szilárdságot, mely, bár csak látszólagos volt, mégis támaszt és védelmet nyújtott hivatali működése közben.

Most érezte, hogy az élet egyik tragikomédiájában furcsa szerepet osztottak ki számára... Hiszen nem is lenne olyan lehetetlen, a feljelentést visszavonták s csupán néhány alantas tisztviselő tud az ügyről.

A vöröshaju kamasz arca félelmetes merevséggel, sápadtan bontakozott ki a zöldre festett fal háttéréből. Terhes és idegekre menő feszültség ülte meg a szobát. A pillanatok kiszélesedtek az idő végtelen vízei felett s aki nemmondott szó már ott uszott körülöttük. Három ember találkozott itt össze a kopott szoba félhomályában. Három ember, akik más-más uton indultak el s utaik kereszteződésénél nem vették észre, hogy a történések színpadán előre megszabott szerepüket játsszák s öntudatlanul is egy láthatatlan sugó hangjaira figyelnek.

A kapitány pillantása a büntetőjog piros vászonkötésére tévedt s ez a látvány visszazökkentette őt önmagába. Vissza a megszokott, az ezerszer megjárta utra, mely megóvta őt az egyéni felelősség terhétől s megkímélte a hivatalos és az egyéni lelkiismeret harcaitól.

— Kerekes Péter! — hangzott fakón és hivatalosan —, beismerete, hogy augusztus tizedikéről tizenegyedikére virradó éjjel kirabolta a panaszos özvegy Csutka Ferencnét. A beismerés mellett

bizonyít a megtalált pénzes zacskó. Maga — fordult a megdöbbszent öregasszonyhoz —, menteni próbálja fiát, de a betöréses-lopás hivatalból üldözendő. Azért, valamint annak megállapítása végett, nem-e követett el a tettes egyéb bűncselekményt is, egyelőre a rendőrség fogja marad. Később átadjuk az ügyészségnek és a bíróság fog ítélni felette.

— Kapitány ur, ez nem lehet, nem engedem — sikoltott észlelő rémülettel az öregasszony. — A kapitányhoz rohant, térdre vetette magát, fonnyadt karjait könyörögve emelte fel.

A kapitány intett az öröknek, akik erőszakkal cipéltek el a jajveszékelő nőt. Ekkor görcsös félelemmel a fiuba kapaszkodott. Csukló zokogása felverte a folyosók csendjét. érthetetlen szavakat rikoltott, szeméből ömlött a könny. Két fegyőr kivitte a fiut. Az öregasszony fejkendője hátra csuszott, csapzott, öreg fürtjei széthullottak. Aszott kis teste vergődött az erős, kemény markokban, aztán kitálatott szájjal, kimeredt szemekkel mozdulatlanul hanyatlott hátra.

A rendőrség udvarán életet ráztak belé. Akkor némán indult el, hátra se tekintett.

Mikor a következő vádlottat vezették kihallgatásra, Derecskey kapitány cigarettára gyújtott. Aztán felhangzott a hivatalos kérdés: „Neve? Vallása?”

Második kamaszkor

Nyugtalanító illatu szelek fujtak ezen a tavaszon. A sétaterek vadgesztenyefái kibontották zöld leveleiket, melyek között mint fehér gyertyák pompáztak a sokszirmu virágok. A nők is kibontakoztak téli burkaikból s a korzó napfényes oldalán meglibbentették színes selyemsáljaikat. Virágdiszes tavaszi kalapjuk alól mohó, gyönyöréhes szemekkel itták fel az uccák eleven mozgalmasságát.

A korzó hömpölygő, színes áradatában, mint apró, szürke folt sodródott magányosan Benedek Zsiga, a Német-Magyar Bank kiváló könyvelője. Mélyen tüdejére szivta a langyos tavaszi levegőt, kalapját levette s hagyta, hogy a szél csókjával illesse rózsaszínű, kopasz fejét.

Amint így magányosan bandukolt abban a tömegben, mely lát-szólag csupa boldog emberből állott, határozottan érezte, hogy a lelkében különös, mély változások mennek végbe. Valami izzó nyugtalanság vette be magát a vérébe s ez a nyugtalanság erjedt, dagadt, hullámokat vetett. Néha a vad lelkesedés magaslataira vitte, majd a csüggedés és elégedetlenség mélységeibe dobta Benedek Zsigát. Homályosan érezte, hogy életében valami nagyon jelentős fordulathoz érkezett. Ami eddig megszokott és természetes jelenség volt életében, azt most szigorú kritika tárgyává tette és benső elégedetlenséggel tolta el magától. A lázadás szelleme ütötte tanyát lelkében.

A születésnap ünnepségen kezdődött el a dolog. Harminckilenc év óta minden évben megünnepelte a család Benedek Zsiga születésnapját. Ebből az alkalomból meggyújtották az ebédlő bronzcsillárának gyertyafényeit, feladták a hatalmas méretű csokoládétortát s a család, mely özvegy Benedekné két leányhugából Málikából és Roze tantéből állott, átadta a születésnap ajándékokat. Je-

len volt az ünnepségen minden évben Miska bácsi, egy távoli rokon is. Jóétvágyu, hatalmas férfiu, aki a rokoni szeretetet különösen születésnap ünnepségeken, eljegyzési és esküvői vacsorákon ápolgatta. Egy árva kis unokatestvér és Benedekné, néhány kipróbált, régi barátnője részesült még abban a kivételes megtiszteltetésben, hogy részt vehetett Benedek Zsiga születésnapján.

A családi ünnepély programszerűen folyt le minden évben. A család legfiatalabb tagjai, régebben Miska bácsi, újabban Lilike, az árva unokatestvér mondott csinos kis felkűszöntő verset. Ezután a jelenlevők csókjaikkal és szerencsekívánataikkal halmozták el az ünnepeltet. Benedek Zsiga átvette a himzett zsebkendőket, himzett hazipapucsokat, a macskanyelv csokoládét, Verne Gyula valamelyik érdekes regényét, negyven piros rozsát és leültek a diszesen terített asztalhoz, hogy elfogyasszák az ünnepi lakomát.

Mikor a csokoládékávé, tejszinhabos szamoca, dióbefőtt és a hazilikát ábrázoló csokoládétorta már csak néhány üde színfolt alakjában pompázott a fehér asztalteritőn, Benedek Zsiga elővette azt a tilinkót, amit tizenkettedik születésnapjára kapott és a jelenlevő nőrokonok mélységes áhítata s édesanyja könnyes elragadtatása közepette rázendített néhány gyermeteg népdalra. Málka és Rozi tante, a két elválaszthatatlan leánytestvér, akik jóval voltak már a hatvanon, fiatalos lelkesedéssel adták át magukat a ritka műélvezetnek. Az ő szemükben Zsiga, az unokaöccsük volt a férfi erények megtestesítője. Testi és lelki tulajdonságait a magasabbrendűség gloriája övezte. Ha leánykorukban Zsigához hasonló tökéletes férfivel találkoznak, nem lett volna erejük ellentállani. De Zsiga csak egy példányban élt és jóval később egy olyan korban, amikor Máli és Rozika már régen száműzték maguktól az ifjúság bohó ábrándjait. Ebben az évben is, amikor Zsiga születésének negyvenedik évfordulóját ünnepelték, minden a megszokott rendben folyt le, egészen addig, míg a tilinkóra került a sor.

A himzett zsebkendők éppen olyan szépek voltak, mint minden évben. Miska bácsi éppen olyan jóízűen falatozott, mint az előző születésnapokon, látszólag minden a régi volt. De, amikor özvegy

Benedekné behozta a kis nappaliból a régi tilinkót és átnyujtotta egyetlen imádott gyermekének, rendkívüli dolog történt.

Benedek Zsiga felállott, arcát szokatlan pirosság öntötte el, kopasz feje rózsaszínbe csillogott. Hirtelen kiugró kis pocakján megfeszült az ünnepélyes fekete ruha és belső izgalomtól, remegő hangon ezeket mondta:

— Ne haragudjatok, de ma... úgy érzem, hogy ma nem tudnék tilinkózni.

Az anya arcára kiült a rémület. A tántik megdöbbenve néztek kedvencükre, akivel valami rendkívüli dolog történhetett, ha így megszegte a régi szabályokat.

Csak Miska bácsi maradt közömbös ebben a rendkívüli pillanatban. Hatalmas tortaszeletet csuszíztatott le a torkán és tréfás könnyedséggel — amit a nők sohasem fognak neki megbocsájtani — ezeket mondta:

— Ugy látszik, megjött az eszed negyvenéves korodra.

Zsiga ezután, a régi tradíciókkal ellentétben, vette felöltőjét, kezét csókolt az édesanyjának, elbucsuzott a halálrarémmült, könnyes szemű nagynéniktől, könnyedén intett Zsiga bácsi felé és valami idegenszerű menekvéssel elhagyta a házat.

Benedekné leomlott egy karosszékbe és egy pillanatig némán meredt maga elé.

— Mi történt ezzel a gyerekekkel? — kérdezte suttogó hangon. — De kérdésére nem érkezett válasz. Rozi és Málka maguk is tanácstalanul néztek egymásra. Csak Miska bácsi somolygott a bajusza alatt, mint aki érti a csíziót, de sokkal okosabb, semhogy az aszszonyép orrára kösse.

Benedek Zsiga ezalatt nyitott felöltőben céltalanul kószált a tavaszi estében. Maga sem tudta megmagyarázni, mi történt vele. Negyven év óta élt együtt az édesanyjával, akinek egyetlen gyermeke, egyetlen öröme volt. Megszokta, hogy minden dologban az édesanyja döntsön, aki fáradhatatlanul szorgoskodott körülötte. Az egyenes hátú, méltóságos arcú öregasszony, az egykori főszámvevő özvegye, egyike volt azoknak az erőskezű nőknek, akik a szeretet

zsarnoki erejével kormányozzák a hozzátartozók életét. Benedek Zsiga az édesanyjától készen kapta ruháit, a megfelelő hőfokra melegített ételeket, a kötött gyapjusálakat és vastag téli alsóneműket. Még az olvasmányait, cigarettáit, fogkrémjét és a megtekintésre alkalmas erkölcsös moziarabokat is az anya választotta ki a fiának, aki elképzelni sem tudta, hogy ez másképpen is lehet. Hideg téli napokon Benedek Zsiga bankbeli kollegáinak legnagyobb mulatságára meleg, rozsdabarna fülvédőket hordott s csak a fürdőszéken kezdetén kapta meg az anyai engedélyt arra, hogy levethesse kötött puloverét, amit Máli tánti annyi szeretettel készített számára.

A bankban kitűnő szakembernek tartották. Pontosságát, tudását nemcsak kollegái, de felettesei is elismerték. Szép fizetése volt, amiből az évek folyamán édesanyja már egy kis tőkét kuporgatott össze. Azok, akik ismerték Benedek Zsigát, szerették becsületes nyíltságaért, áldozatkész jóindulataért s még a diákos félszegségét is megszokták, csak éppen hogy nem lehetett mosolygás nélkül reá nézni, vagy beszélni vele.

Valami mély és ellenállhatatlan kómikum áradt belőle. Ferdevállu, rosszul szabott ruhái, egy állandóan mozgó szemölcs a homlokán, félénksége, zavarodottsága mindenkét jóindulatu mosolygásra készítetett. Nem kell azt hinni, hogy Benedek Zsiga tetteiben, vagy személyiségében nélkülözte a kellő komolyságot. Megfontolt következetesség és becsületes elvhűség jellemezték egyéniségét. Telítve volt mély tartalommal, bensőséges emberszeretettel és csorbitatlan igazságérzettel.

És mégis, ahol ez az aranycvikkes, kopaszfejű férfi feltűnt kissé hizásnak induló alakjával, félszeg mozdulataival, rögtön az élcek céltáblája lett. Az emberek csipősen vagy sajnálkozóan mosolyogtak s még a hozomány nélküli lányok is, akik minden nőlen fiatalembert kitüntető kedvességgel vettek körül, mekockáztattak egy-egy gunyos megjegyzést Benedek Zsiga háta megett...

Életének mély tragikuma volt, hogy ő látta, érezte ezt a gyilkos mosolygást. Ismerte a hatást, amit megjelenésével az embe-

rekre gyakorolt, de a legmarcangolóbb önvizsgálatok perceiben sem tudott a nevetségesség okára hukkanni.

Néha órákig ült szobájában bezárkózva és egy földig érő tükör előtt tanulmányozta arcát, alakját, mozdulatait. Tudta, hogy nem szép férfi, de vannak csunya férfiak, akik után szaladnak a nők.

Életének javarésze kétharmada elszállt és ő nem igen használta ki ezt az életet. Egy meghosszabbított gyermekkor langyos levegőjében élt s amíg más férfiak családot alapítottak, elvették szerelmük tárgyát és kiábrándultak, kalandok után jártak, vagy gyermekeket neveltek, alkottak, vagy küzködtek — ő semmit sem tett, csak dolgozott és hagyta, hogy az anyja mániákus szeretetével eluralkodjon élete fölött. Özvegy Benedekné féltette fiát a nőktől, a hidegtől és a téli szélről, féltette a rossz barátok társaságától, gyorsiramu autóktól, vendéglői kosztól s mert hitte, hogy a világban ezer veszély leselkedik a gyermekekre, akkor volt boldog, ha fiát otthon tudhatta saját személyes védelme alatt.

Az otthoni légkör, mely egy örök gyermekszoba elmulthatatlan varázsát vonta Benedek Zsiga élete köré, oly csodálatosan konserválta lelki életének tisztaságát, hogy a negyvenéves férfi ábrándjai a kamaszkor forrongó izzásaiba merültek. Amikor végre, mint rítka virág, kibontakozott lelkében az első nagy érzés, az első nagy szerelem, Benedek Zsiga arra eszmélt, hogy él s voltaképen jogai vannak az élettel szemben.

Nehéz dolog negyvenéves korban elpuhult izmokkal, kicsit nevetséges külsővel újra kezdeni az életet, de Benedek Zsiga negyvenéves koráig rengeteg energiatartalékot halmozott föl s ezek a töretlen erők egy láthatatlan érintésre mozgásba jöttek s titkon, forrva, csak az alkalomra vártak, hogy tettekbe szakadjanak.

A langyos tavaszi szél, mely ezen az estén végigsimitotta a gondolatokba merült férfi arcát, csak fokozta azt a benső izzást, mely lappangva, mint a láz előntötte egész valóját. Az egyik sétatér felől zenefoszlányok sodródtak hozzá és a zene Erzsébet hangját, Erzsébet arcát hozta eléje.

A lány egy félév előtt került a bankba. Komoly, fehér arcával,

kicsit hunyorgó, rövidlátó, zöld szemeivel ott ült naphosszat véle szemben. Csendesen dolgozgatott, vagy révedezve pillantott ki az ablakon. Nehány halovány szeplő volt az orra körül s az alakja is szegletesen sovány volt, de Benedek Zsiga úgy érezte, hogy sohasem látott szebb teremtet, amióta a világon él.

Ismerősei közül Erzsébet volt az egyetlen, akinek ajkán sohasem látta a „gyilkos mosolyt”. Igaz, hogy Erzsébet ritkán mosolygott, de akkor valami szelíd, meleg fény árasztotta el a szobát. Benedek Zsiga meleget érzett a szíve körül.

Egy alkalommal Erzsébet hosszasan vizsgálódva nézte a férfit, majd így szólt:

— Miért nem sportol kicsit, Benedek ur?

Benedek Zsiga arca erre a kérdésre bíborpiros lett, zavartan dadogott valamit, de másnap, amikor kijött a bankból, jelíges apróhirdetést adott föl az egyik napilapban. Esti órákra vívómeslert keresett.

Benedek Zsiga szerelmes volt, de nem merte formába öltöztetni merész vágyait. Arra a husz év korkülönbségre gondolt, ami ettől a sovány, gyermekarcú lánytól elválasztja s ilyenkor édes, fájó érzések remegtették meg. Szeretetre éhes, érző, meleg szíve túláradt, mint egy érett gyümölcs. Szeretett volna már megérkezni valahová, egy tiszta asszony mellé, akiről gondoskodni lehet, aki gyenge és védelemre szoruló, aki tőle vár támogatást s talán, ki tudja, még gyermekkel is megajándékozza... Ha gondolatban idáig ért, Benedek Zsiga elpirult és zavartan nézett körül, nem-e olvasták le arcáról a féltve őrzött titkot.

Amikor elérkezett a nyár, Benedek Zsiga már az egyik evezősegylet színes tagsági igazolványát hordozta a zsebében. Ez a kis színes cédula kimondhatatlan erőfeszítések és hőroszi munkák kezdetét jelentette számára. A hajnali pirkadás már a folyóparton találta és úgy ficáinkolt az uszómester tartó kötelén, mint horgon a harcsa. Kétségbeesett erőfeszítésekkel tempózott, izzadt és lihegett s közben orrán-száján keresztül nyelte a zavaros folyóvizet. Mikor félholtan végre szárazra huzták, az arca

sápadt és megviselt volt, de látszott rajta a kemény elszántság, hogy végig küzdi a harcot.

Ezekben az időkben nem nyult a sonkás-vajas kenyérhez, amit édesanyja minden reggel zsebébe dugott. Fogyókurázott s a homlokán levő szemölcsöt kozmetikussal távolította el.

Délután a bankból jövet, már újra kint volt a vizen. A lányok mosolyogtak, amikor bő, hosszuszáru fekete dresszében, mely téének felső részét is szemérmesen takarta, kilépett az öltözőből. Lábai órmotlan nagy cipőket viselt s fehér harisnyákat, melyek harmonikásan fogták körül vékony lábait. Csucsos kis pocakja lágy ivben domborodott a vékony trikó alatt s amint aranykeretes cvikekerével óvatosan az evezőlapát felé hajolt, arcán a mártírok átszellemült mosolya ragyogott. Esténként összetört, fáradságtól meggyötört tagokkal bullott az ágyba. A forró napsugarak pirosra égették lányosan fehér bőrét. Tenyerét sebesre törte az evezőlapát, dereka sajgott a szokatlan megerőltetéstől.

Anyja rémülten figyelte a fián végbemenő változásokat. Órákon át imádkozott az égiekhez, hogy ez a szörnyű válság baj nélkül muljon el egyetlen gyermeke fölől.

Az evezéssel még sok baj volt, s Benedek Zsiga becsületes lelke fellázadt, ha a gályarabok szörnyű szenvedéseire gondolt. Az evezőlapátok makacskodtak s néha tövig elmerültek a vízben, néha lapjukra feküdve összevissza jártak és megbillentették a könnyű csónakot melynek orrán fehér betükkel Erzsébet neve állott.

Alig telt el két hónap Benedek Zsiga éppen olyan barna volt, mint azok a biztos fellépésű sportfiuk akiket annyiszor megcsodált, amikor könnyed bízalmas mosolylyal valamit sugtak egy bájos fiatal lány vagy szép asszony fülébe.

Alakja észrevehető módon megvékonyodott s domboru pocakja annyira lefogyott, hogy édesanyja titokban a háziorvoshoz fordult tanácsért.

Amikor Benedek Zsiga bőre olyan egyöntetű barna színű lett, mint a jól kiszívott tajtékpipa, hirtelen terhesnek találta régidivatu hosszú fürdőruháját. Egy nap erőt véve benső ellenkezésén, életé-

ben talán első ízben belépett egy üzletbe, hogy fürdőnadrágot vásároljon magának. A kereskedősegéd szuggesztív határozottsággal egy tenyérnyi apró nadrágot kínált megvételre. Benedek Zsiga habozott, de mivel a segéd annyi buzgalommal és választékos udvariassággal biztosította róla, hogy a méret megfelel s ma már nem divatos a hosszuszáru fürdőnadrág, végül is új dresszel, vastagtalpu gummi-cipővel, bolyhos fürdőköpennyel, féltucat mosdó szivacscsal, egy lila fürdősapkával s három új nyakkendővel felszerelve távozott az üzletből.

A hatás amit új felszerelésében tett, határozottan meglepte. Az evezősegylet hölgytagjai érdeklődéssel fordultak feléje. Egy karcsu barna lány megkérte evezzen vele egy párevezős csolnakban, egy másik fiatal lány vízikirándulásra hívta meg. Benedek Zsiga úgy feléledt, mint a virág melyet kedvező talajba ültetnek át. Mióta érezte, hogy külseje már nem annyira nevetséges, szabadabban fesztelenebbül mozgott, járása öntudatosabb és természetesebb lett. Izmai megkeményedtek és engedelmeskedtek akarátának. A nap-sugár, a szél, az erős kitartó sport valami elszánt férfias színezetett kölcsonzött arcának, s derüs egyéniségének minden rokonszenves vonása kibontakozott a kedvező körülmények között.

Lenkével a karcsu barna leánynyal kivezett egy vasárnap reggel a Béka szigetig. Csonakjukat kivonták a partra, aztán vidáman és gondtalanul vetették be magukat a sziget buja zöld sűrűjébe. A régi fák alatt olyan hűvösség és csend volt, mint egy bazilikában, csak néha hangzott egy eltévedt madár-füttty, a dus lombsátrak alól.

Lenke levetette magát a füre és fehér fogai között egy fűszálat harapdálva kéjesen nyújtózott el egy virágzó cserje tövében. Feszcs trikóján át kirajzolódott, fiatal testének minden csábító vonala. Benedek Zsiga melléje ült és hirtelen úgy érezte, hogy torka kiszáradt, s szíve gyorsabban ver a mellében. Elnézte a lány hosszú formás lábszárait melyeknek bőre sötétbarna volt a naptól. Heves vágyat érzett, hogy kezével simítsa ezeket a porcellán keménységű izmos vékony lábakat de ugyanakkor megijedt saját merészségétől.

A leány ismét nyujtózkodott, karjait összefonta a feje alatt, egy jóleső mosolygás játszott az ajka körül és várakozásteljes pillantással nézett a férfire.

Benedek Zsiga bátorságot meritett ebből a pillantásból, gondosan letette egy védett helyre aranykeretes zvikkerét s mintha a trambulínról fejest ugrott volna heves lendülettel magához ölelte a leányt.

Amikor késő délután ajkán a legédesebb csókok ízével Benedek Zsiga visszaevezett, úgy érezte, hogy eddig nem élt, s a fiatalságát valami kába mély álomban aludta át.

Másnap a szép özvegy Váradinéval evezett le a Béka szigetre. Ez a kirándulás ha lehet még szebb és izgatóbb élményeket hozott. Mint nagyon jóbarátok tértek vissza és tudták, hogy ez az ujjonnan kötött haráság még sok gyönyörűséget tartogat számukra.

Egy változatos színpompás korszak kezdődött Benedek Zsiga életében. Kezdett divatba jönni, kerti multságokra, zsurokra invitálták. Napjának minden perce le volt kötve s hetekkel előre programja volt minden estére.

A délutánból egy órát a tánceleckéknek szentelt. Tanára nagyon meg volt elégedve a steppek és walsok terén tanusított előmenetelével. Az evezősegylet vízipoló csapatába bevették kapusnak. A banktisztviselők egyesületében tiszteletbeli alelnökök választották be.

Benedek Zsiga belevetette magát a mámorító sikerek áradatába. A szerelmi téren megnyílt lehetőségek telhetetlenné tették. Úgy érezte, hogy husz esztendő mulasztásait kell bepótolnia. Ruhái úgy lötyögtek testén, hogy kénytelen volt új ruhákat csináltatni magának de többé nem a külvárosi öreg Fuchs bácsi keskeny vállu öltönveit hordta, hanem a legelső férfiszabó divatos remekei feszültek kisportolt alakján.

Erzsébet a bankban még elmélázóbb és ábrándosabb tekintetet vetett rá. Benedek Zsiga némi lelkiismeretfurdalást érzett ilyenkor. Kereste önmagában azokat a szép szívetmelengető ábrándokat, amelyek tavasszal annyi édes busz örömet okoztak neki. Nem tudta,

hogyan, de már cseppet sem vonzotta az Erzsébettel való házasság gondolata. Ugy érezte, hogy szereti a leányt, de már csak úgy, mint egy kedves rokont és a házasságot cseppet sem találta sürgősnek. Hiszen csak most tárult fel előtte igazán az élet. Alapjában véve nagyon sokat köszönhetett Erzsébetnek, ő volt az, aki megadta az első lendületet, az ő kedvéért akart megváltozni, levetni félszégsgét, s az iránta való szerelem csiszolta le róla a komikus külsőségeket. Talán éppen ez a hálaérzet zavarta érzéseit. Az adós soha sem szereti hitelezőit. Nem, Benedek Zsiga határozottan érezte, hogy soha sem fogja Erzsébetet feleségül venni.

Egy kora szeptemberi napon benyitott az irodába. Erzsébet nem ült vele szemben megszokott helyén. Egy pillanatig meglepődve bámult az üres helyre, aztán kissé szégyenkezve jutott eszébe, hogy ő kérte meg Nádasí személyzeti főnököt, helyezze át Erzsébetet egy másik szobába.

Igen hát czen is tul kellett esni. Néha zavarta Erzsébet kutató fájdalmas pillantása. Leült az íróasztala mellé, rágyujtot egy cigarettára, majd hirtelen a zsebébe nyult és elővett egy illatos halványlila levelet. Még egyszer átfutotta az apróbetűs sorokat, jól esően elmosolyodott, aztán elővett fiókjából egy iv tiszta fehér papírt és az elintézetlen levelek tömege felett egy szerelmes levél megírásához kezdett.

Családi esemény

Különös és nyugtalanítóan furcsa dolgok játszódtak le ezen a nyári éjszakán Rácz Péterék komoly kuriáján, mely idáig mint a megbízhatóság a szolid uri nyugalom mentsvára uralkodott a Felleleg-ucca régi apró házai felett.

Az első emeleti csukott folyósókon ijedt arcu cselédlányok futkároztak s egy megvadult férfi fehér turbánnal a fején időnként a ház legkülönbözőbb pontjain tűnt fel. Komor angyalként fehér köpenyben Kropacsekné a tudós asszony dirigált a rózsás arcú dadának és időt talált arra is, hogy a ház urát, a halottfehér Rácz Pétert, akit pedig az orvos minden izgalomtól eltiltott, a legréme-
sebb mesékkel ijesztgesse.

Péri Ede a jövőendő családapa, már harmadszor fogta el Marit, a kövér szakácsnőt és homlokára szorított kezekkel fájdalmasan panaszkodott.

— Meghasad a fejem, ezt nem lehet kibírni. Időnként hányingert érzek és görcsöket a hasamban. Az izgalomtól nem tudtam vacsorázni sem. Mondja Mari, meddig tarthat még el egy ilyen ízé? Kérem hozzon egy kis piramidont, mert belebetegszem ebbe a dologba.

— „Forró vizet és tiszta kendőt ide” — vezényelt Kropacsekné.

— „Nem kell félni, amíg engem látnak, hiszen még csak alig kétszer háromszor fogtam ki időtlent. Ha vízfejű lesz a gyerek, az orvos tehet róla. Ki látott még szülő asszonyt friss spenóttal étetni? Méreg az annak a kis ártatlannak, még az anyának is. A spenótban mérs van és a mérs vonzza a vizet. Na most ahogy a spenót bekerül a gyomorba az embrió recehártyája megtelik vízzel és az epidermis felhólyagzik. Hogy ne legyen akkor vízfejű a gyerek?

— Mit mond? szörnyülködött Rácz Péter és szívére szorított kézzel reszketve közeledett Kropacseknéhez.

— Nem bizonyos az kérem, hogy vízfejű lesz hiszen az apja is

kinőtte — vélekedett megnyugtatóan Mártonné a viceházmester felesége.

— Egyszer a falunkban az egyik várandós asszony megverte a kutyáját, hát amikor érkezett az órája, kutyafejű fiat szült. Ugy csaholt az a szörnyű gyermek, hogy nem lehetett közel menni hozzá. Ez is az ördög műve volt. A nagyanyám is mesélte — toldja meg a történetet Mártonné és piros kendős fejével nagykomolyan bólogat — hogy az egyik gyereke amikor megszületett, csak egy nagy husdaganatot viselt a feje helyén. Nem volt azon se szem se száj, olyan volt, mintha az Uristen elfelejtette volna megformázni. Meg is halt azon minutumban, de a rémülettől majd vele halt a nagyanyám is.

— „Jaj Istenem” — hallatszott ekkor a folyosó végéből a halk férfi nyöszörgés. Mari elősietett, frissen mosott pelenkákkal a karján.

— „Szent Isten, mi van a nagyságos urral”, — rémüldözött. „Hozok, azonnal hozok egy pohár friss vizet és már rohant is százcáncu ringó szoknyaival malomkerék átmérőjű dereka körül.

Mártonné és a dada kigombolták az öregember gallérját s magához térítették a rémülettől félhalott nagvapajelőltet, aki csakhamar ráripakodott a konyha előtt ácsingáló nőszemélyekre, hogy mit Keritenek olyan nagy feneket a dolognak. Olyan nagy ujság, hogy egy asszonynak gyereke születik?, ezért kell felbolygatni az egész házat, ő már régen lefeküdt volna, ha a hálószobában meglennének vetve az ágyak de az egész ház megbolondult.

Ebben a perchen a földszinten tisztán kivehető sikoltás hallatszott. Rácz Péter lezuhant az egyik székre és tehetetlenül bámult maga elé. Ha legalább a felesége itt lenne a közelébe, de az most a betegszobában segít az orvosnak.

Ajtó csapkodások, vízcsobogás, futó léptek zaja hallatszott. A kutyák éktelen ugatásba kezdtek s a szomszédban kinyitották a rádiót, mely egy rekedt hangú nő énekét szórta szét a langyos nyári éjszakába.

— Nagyságos ur, nagyságos ur, dübörgött fel az emeletre Mária

és széles parasztarca mint a felfújt luftballon pirosra tágult a nevetéstől: — Tessék lejönni meg van, meg van, a gyerek.

Péri Ede halászápadtan tántorgott ki e szavakra a mellékhelyiségből. Egyik kezében még mindig ott szorongatta a piramidont, másik kezével balkezének pulzusát tapogatta.

— Nem birom ki lázam van, elpusztulok — hörögte és kövér kurta lábain valósággal legurult a lépcsőn.

A földszinten Mári egy ablakhoz vezette a két férfit és titokzatosan csendet intett nekik. A függöny rései között belehetett látni a kis szobába, ahol az orvos dolgozott és egy ficánkoló véres kis élőlényt rázott a jobbkezeiben.

A két leseledő férfi együtemre vacogott. Péri Ede kidülledt szemmel gyanakvással teli lélekkel figyelte, mit művel az orvos a gyerekekkel. Egyszerre csak azt látja, hogy a lábnak tűnő két szárnál fogva a hideg csap alá tartják a kis porontyot, aki ekkor éktelen csecsemősirásba kezd. Mintha szerelmes macskák nyávogának a háztetőn.

— Mit csinál? üvölt fel ekkor Péri és dörömbölésbe kezd. — Megöli a gyerekeket. Ne lógassa fejjel lefelé, gyilkos, gyilkos — üvölt, úgy hogy az emeleten levő nők is meghallják és rémülten rohannak le a lépcsőkön. Az orvos valami fagyos nyugalommal dolgozik tovább, mintha mit sem hallott volna és rejtélyes mozdulatokat végez az újszülöttel.

— Magának jól esne maga mészáros, ha fejjel lefelé a hideg csap alá lógnának?... Feleljen, követelem, hogy feleljen. Ezt még megemlegeti, — lihegi verejtékező homlokkal és csak most veszi észre, hogy könnyei patakokban folynak végig az arcán.

Khéh... kap a szájához és félre csapott turbánnal a fején két-ségbeesett ábrázattal rohan megint a mellékhelyiségbe, ahonnan kihallatszik görcsös vergődése...

— Meg vagytok örülve? — hallatszik ekkor Rác Péterné nyugodt korholó hangja, és az ahlakon kihaiolva rosszalóan néz férjére.

— Nincs semmi baj, Lenkének fia született.

Rác Péter ekkor úgy érzi, mintha valami forró forgósél kapná el, a szíve sebescsén ver, melegség önti el tagjait.

— Egy kis fiu, egy kis fiu motyogja szeliden és kikerüli a szembejövőket, mert attól fél, hogy örömében meggondolatlan ajándékozásra ragadtatja magát.

— „Egy kis fiu” — gondolja ujolag... és arra riad fel, hogy hangos férfi sirást hall, csak percek múlva jön rá, hogy ő maga sir örömében az egyik küszöbön...

— „Megölöm, megölöm”, — ront elő Péri és arca pulykavörös az előbbi öröklődéstől. Az ajtó hirtelen felnyílik előtte és anyósa józanul csodálkozó tekintetével találkozik — aki karján egy kék seelyemszalagos polyába göngyölített apróságot szorongat.

— Itt a fia — mondja az anyósa és közel viszi arcához a veres kis teremtményt, amelyik furcsa módon apró és jelentéktelen.

— Ilyen kicsi? — kérdezi meghökkenve... és ámulattal fogja meg azt az ötfelé ágazó rózsaszín tagot amelyik elhelyezkedése után ítélve a gyermek keze lehet...

— Most meg elégedetlenkedik... korholja az anyósa... és olyan fitymálóan nézi József Benedeket, mintha nem is az én gyermekem szenvedett volna meg érte...

— Én nem fitymáltam József Benedeket, mondja bűnbánóan Péri, de mama miért tartja vízszintesen a gyermeket, miért nem tartja egy kicsit függő helyzetbe? A gyermeknek fejébe megy a vér.

— Azt hiszem, több gyereket tartottam, mint maga és biztosan több a tapasztalatom.

— Nézze kérem milyen veres szegény, biztosan fejébe ment a vér és miért csomagolták így be? — örület. Ez a gyerek izzad és ilyen forróságban meleg párnákba göngyölik... megölik a fiamat.

— Maga ugy látszik megkergült az örömtől, — mondja az anyós nyugodtan és gyakorlott biztos mozdultakkal viszi a gyermeket az anyjához...

— Lenkém drága, te szent, te mártir, rohan a betegszobába Péri és leomlik a tisztába huzott ágy lábánál, ahol a felesége sápadt és szelid mosolygással fekszik a csipkés párnák között.

— Nagyon fájt, drága szívem? Én nem is tudtam a rettegéstől vacsorázni, s amit ettem, azt is visszadtam, olyan rémes volt várni, várni... A pulzusom egyszerre százhuszat vert és a hőmérsékletem

felszaladt harminchét fokra. Hol fáztam, hol melegem volt. Nem tudod te azt elképzelni mit állottam ki miattad...

— Lenkének most pihenésre van szüksége, lép közbe Rácz Péterné és igyekszik a könnyező, rettenetesen feldult férfit kituszkolni a szobából.

Péri az ágy lábához fogódzkodik és nem hajlandó kivonulni s csak Mári és a dada segítségével sikerül kivonszolni a folyósóra ahol ebben a pillanatban feltűnik Rácz Péter hálókabátba burkolt nyurga alakja...

— Fiu van — közli vele a felesége.

Az öreg főlényesen legyint:

— Természetes, — de miért csináltok olyan nagy felhajtást a dologból? Megszületett, hát megszületett, nagyra nőjön. Zord és ünnepeyes ábrázattal közeleg a pólyába csomagolt mozgó valamihez közömbös arccal szemléli és hirtelen kimegy. A folyósóról hangos orrfúvások hallatszanak be.

— Károly Péter remek gyerek — sugja Péri a homályos folyosón Kropacsekné fülébe... A nagymama azt hiszi, hogy József Benedek lesz... pedig, hogy téved.

— Jó lenne tisztába tenni Ákos Janit, hallatszik a folyosó végéről nagyapa hangja.

— Kisgyerekek gyakran megfélemedeznek magukról, ámbár lehet, hogy Ákos Jani ebben a tekintetben is kivétel lesz...

— Figyelmeztetem, sugja Kropacsekné — az izgalmaktól ki-merült férfi fülébe — hogy az orvos megfélemedezett a gyermek leg-
elemibb védelméről...

— Hogyan? — sápad el a sötétben is szinte érzékelhető módon Péri...

— Nem tett barkát a gyermek bolyájába — suttog titokzatosan az asszony. — pedig az tudvalevőleg elkergeti a rontást, a szem-
verést, a hélbántalmakat és az epidermis nem perforálódhat...

— Köszönöm... ragadja meg Péri Kropacsekné kezét és gyorsan egy bankjegyet csusztat belé...

Na megállj, morfondírozik magában utközben és ledobja fejéről a turbánt.

— Mi van a barkával? — toppan az orvos elé, aki éppen műszereit rakosgatja keskeny műszertáskájába.

— Milyen barkával? — csodálkoznak rá a szobában levők.

— A rontás elleni barkával, amit a doktor ur szántszándékkal nem tett bele a pólyába. Vegye tudomásul, hogy ezt megkésérüli... Rozál, dada, Mártonné, — kiabál magából kikelten... s mikor a hívására senki sem jelentkezik, lerohan a konyhába, utközből fel-dönt egy virágállványt és végig terül a széttört cserepek között...

— Barkát hozzanak a föld alól is... Miska hozza ki a kocsit a garázsból, rohanjon barkáért ha már senki sem törődik ebben a házban József Benedekkel...

— Aranyvirágom, Lipót László, gügyög a fiatalanya és meleg testéhez szorítja a polyát, melyben egy öntudatlan új élet moccan.

Mire Miska a házmester segítségével kinyitja a kaput s a rozoga kis Ford kocsin elpöfög az éjszakába Kropacsekné nagyapát kezdi lázítani.

— Nem vette észre, hogy dagadtak a gyermek szemei? Az orvos olyan kemény kézzel dörzsölte meg a kis kukkedlőjét, mintha valami részeg örmestert ébresztgetett volna s nem is ezt a harmatos ártatlanságot. Különben a kis popójára is rávert, ha nem hiszi nagyapa, megnézheti milyen piros. — Rácz Péter nem sajnálja a fáradtságot, felzaklatott lélekkel ballag le a földszintre.

A betegszobát ekkorra óriási virágkosarak pompájában találja. Ákos Jani nyugodtan alszik és két kis öklét az arcához szorítja, amittől úgy néz ki, mint egy gondolkozó bölcs mopszli.

— Te angyalom, te mártír, te egy életem, mivel fizessem meg neked ezt a te nagy jószágodat — kérdi könnyek között Péri Ede és kuszált öltönyében mint egy részeg trubadur csókolgatja felesége fehér kezét...

— Én nem kívánok tőled mást Edém — feleli az asszony szeliden, csak azt, amit megígértél tavaly karácsonykor... ne feledd el, egy nerschundáról volt szó...

— Az akkor volt egyetlen Ibolyám, amikor te még hallani sem akartál a gyerekről, de azóta lényegesen megváltozott a helyzet és most különben is nyár van. Ki visel ilyenkor nerschundát? Fürdő-

ruhát és strandpizsamát viselnek ilyenkor. Egyetlenem s ha felkelsz olyat vehetsz magadnak, amelyet csak akarsz...

Mári, aki közben az ajtóban állt s félszegen vett részt a családi örömben, hangosan elbögi magát...

— Milyen szép ez Istenem — bögi hangosan — ez a kis angyal és ez a boldogság.

Az általános figyelem Mári felé fordul, aki kék kötényébe rejtli arcát és kövér testét csak úgy rázza a nagy megilletődött sirás...

— Ne sirjon Mári, — mondja engesztelő hangon Péri és megveregeti a lány rángatózó vállát.

— Hogyne sirnék én Istenem, amikor magam is egy ilyen kis angyalkát várok, csak nem mertem megmondani a tekintetes uréknak. De most látom, mennyire szeretik a gyermeket, hogy megbecsülik azt a sok anyai fájdalmat és én csak most látom, hogy az Isten küldi az ilyen apróságot, hogy legyen a szegény szülőknek mivel vigasztalódni ezen a földön...

— Mit beszél maga szerencsétlen? — ugrik fel mintha vipera csipte volna meg — Péri Ede.

— Csak nem azt akarja mondani, hogy állapotos, hogy így furakodott be a mi házukba és visszaélt a bizalmunkkal?

— De igen, nagyságos ur, kérem én nem tehetek róla, én mindig mondtam a Ferinek, hogy vigyázzon, mert ha baj lesz én elemésztetem magamat. Ő azt mondta, hogy ne féljek nem lesz semmi baj és most tessék. Én kérem nem tudok a Dunába ugrani, én kérem félek és arról álmodok, hogy az a csöppség összetett kezekkel könnyörög, hogy ne bántsam.

Mári letépi a kendőt a fejről és leül a földre két öklével veri a homlokát és úgy üvölt, hogy a jelenlevők hátán hideg futkározik végig. Nagyapa, Rácz Péterné, Jolán és Kropacsekné kővé dermedve szótlanul figyelik a jelenetet de Péri arcát lázas pir önti el. Szei majd kiugranak üregükből, kezei ökölbe szorúlnak és a felháborodás és méltatlankodás egész skálája tükröződik arcán.

— Most pedig pakkoljon, maga becsstelen teremtés, és ezzel a szennyest két kezével akarja kimosni az én gyerekem pelenkáját?

Jolán, ennek is te vagy az oka, ezt észre kellett volna venni. Micsoda asszony az, aki nem tudja mi történik a házában s ilyen magáról megfélelkezett teremtetést tart ártatlan gyermeke mellett?

— Takarodjon azonnal, egy percig se lássam itt, mert a zsan-dárokkal vitettem el. Mi nem vagyunk gyermekmenhely, mi nem vagyunk jótékonyági akció. Rémes — rogy le egy székre kimerül-ten, — bele lehet bolondulni abba, hogy mik történnek az ember háta mögött. Micsoda fertő...

Mári sirástól kidagadt képpel megtörten vánszorog el a háló-szoba küszöbről. Mártonné némán és összeszorított szájjal segít ba-tyuba kötni Mári rongyait... Kropacsekné kioson a konyhába titkos jeleket küld Mári felé, aki dagadt vörös szemeivel úgy bámul rá, mint falusi tehének a telepes rádióra. Rácz Péterné szigorúan hall-gat, nem akarja megbolygatni a családi békét. Nagypában ellenté-tes érzések küzdenek egymással. Istenem mégis jó leány volt ez a Mária, viszont a becsület az mégis csak a becsület.

Lenke lehunyt szemmel azon gondolkozik, hol vásárolja meg a nercbundát, amiről most, hogy fiu lett a gyerek semmiesetre sem fog lemondani.

Csak József Benedek, Ákos Jani, Lipót László stb. fekszik, mint egy keleti böcs, fehér párnái között s úgy tűnik, mintha azokon a különös dolgokon töprengene, melyek életbelépésekor fo-gadták. Ezek a dolgok úgy látszik, nem sok bizalommal töltik el parányi kis szívét, mert csakhamar felsír, mintha egy boldogabb tisztább életet siratna...

A szülők és nagyszülők ijedten fordulnak felé, könyörgő szavak-kal kerik, mondaná meg, mi bántja. Gügyögve, csettintve, csucso-ritott szájjal, csattogva emelik fel és le, hintáztatják, mint egy hul-lámvasutban. A gyermek elhallgat.

Miska, a soffőr jelenti ragyogó arccal, hogy a szentelt barká-val megérkezett...

